Bremanger kommune

KULTURMILJØPLAN

2020-2030

Foto.Kjell Aga Ulvestad

«DER BÅRA BRYT»

Vedteken av Bremanger kommunestyre 25.03.2021 sak KST-008/21

Innhald

1.0 Innleiing ... 3

2. Bakgrunn og føremål ... 3

2.1. Generelt om bakgrunn for planarbeidet ... 3

2.2. Føremål ... 4

2.3 Kva er viktige kulturminne? ... 4

2.4 Viktige aktørar ... 4

2.5 Medverknad i planprosessen ... 5

2.6 Plandokumentet ... 5

3.0 Definisjonar og ordforklaring ... 6

4.0 Historiske periodar ... 7

5.0 Kulturminne i Bremanger, fordelt på bygder ... 8

5.1 Freda kulturminne ... 8

5.2 Verna kulturminne ... 20

5.3 Bygningar med byggeår 1650 - 1850 ... 22

5.4 Andre verdifulle kulturminne ... 34

6.0 Kulturminne innan ulike tema ... 44

6.1 Fornminne ... 44

6.2 Kystkultur ... 44

6.3 Sakrale kulturminne ... 45

6.4 Industriminne ... 45

6.5 Krigsminne ... 45

6.6 Immatrielle kulturminne ... 46

7.0. Forvaltning av kulturmiljø i Bremanger kommune ... 46

7.1 Mål og strategiar ... 46

7.1.1 Mål for forvaltninga av kulturmiljø i Bremanger kommune: ... 46

7.1.2 Strategiar for Bremanger sitt arbeid med kulturmiljøvern: ... 47

7.2 Retningslinjer for forvaltning ... 47

8. Handlingsplanen er vedlagt som eit eige dokument. ... 48

9.0 Støtteordningar ... 48

10.0 KJELDER: ... 49

Vedlegg Skjema for evaluering av verneverdi ... 51

1.0 Innleiing

I brev, datert 14.12.2012, inviterte Riksantikvaren fylkeskommunane til samarbeid for å styrke kommunal kulturminneforvaltning. Der står det mellom anna:

«God kulturminneforvaltning i kommunene krever kunnskap og oversikt over lokalhistorien og kulturminnene. Det er behov for styrket kulturminnekompetanse i mange kommuner, og det mangler gode oversikter over kulturminnene. Miljøverndepartementet og Riksantikvaren arbeider med et mål om kunnskapsløft for kulturminneforvaltning og har en satsing på dette som skal gå frem til 2017. Et viktig tiltak er å legge til rette for, og stimulere kommunene til å utarbeide kulturminneplaner. Kommunedelplaner for kulturminnene er gode verktøy for forvaltning av kulturminnene og vil samtidig øke oppmerksomheten og kunnskapen om dem. Riksantikvaren oppfordrer kommunene til å sette kulturminneplaner på dagsorden ved bl.a. registrering og planlegging.»

Sogn og Fjordane fylkeskommune utlyste midlar til utarbeiding av lokal kulturminneplan og registreringsarbeid. Bremanger kommune har i «Kommunal planstrategi» vedteke å utarbeide kommunedelplan for kulturminne i Bremanger, og kommunen har fått tildelt midlar til arbeidet. (150 000,- i 2015) Desse midlane blei brukt same året.

Vilkåra for tildeling frå Sogn og Fjordane fylkeskommune sa fylgjande;

- Det skal ligge føre tidfesta plan for gjennomføring av registreringar og utarbeiding av kulturminneplan.
- Det skal ligge føre politisk vedtak om utarbeiding av kulturminneplan.
- Kulturminna som vert registrert skal leggjast inn i kulturminnesøk eller andre baser som kan utveksle data med kulturminnesøk.
- Det skal utarbeidast korte statusrapportar om framdrift som skal sendast til fylkeskommunen to gongar årleg inntil arbeidet er sluttført.

Bremanger kommune starta opp arbeidet med Kulturminneplan i 2015 . Av ulike årsaker stoppa arbeidet opp. Planen er no utarbeida på bakgrunn av revidert planprogram vedteke av planutvalet 14.02.19

I Stortingsmeldinga «Nye mål i kulturmiljøpolitikken» (Meld.St.16 2019-20) innfører regjeringa begrepet «kulturmiljø» som samlebegrep. Begrepet dekkjer områda «kulturminne, kulturmiljø og landskap». Dagens plan har difor endra namn til «Kulturmiljøplan». Begrepet «Kulturmiljø» erstattar ikkje bruken av kulturminne, kulturmiljø eller landskap når det blir referert til enkeltobjekt, men understrekar viktigheit for heilskap og samanheng i kulturmiljøpolitikken.

Kulturmiljøplanen vart vedteken av kommunestyret i Bremanger 25.03.2021, sak KST-008/21.

2. Bakgrunn og føremål

2.1. Generelt om bakgrunn for planarbeidet

Alle har eit felles ansvar for å ta vare på kulturminne, kulturmiljø og landskap for kommande generasjonar. Den offentlege forvaltninga har eit særskilt ansvar for å sikre at dei nasjonale måla for kulturmiljøforvaltning vert oppfylt. Gjennom bruk av Plan – og bygningslova (PBL) blir kommunane heilt sentrale i dette arbeidet. Det er ei forventning frå Staten at kommunane registrerer og verdiset kulturminne og kulturmiljø som har lokal verdi og arbeider inn desse i planar. Ein kulturmiljøplan er tenkt å skulle vere eit godt verktøy og gje eit solid grunnlag for arbeidet.
Kommunedelplanen for kulturmiljø vil sette temaet på den politiske dagsorden og innarbeide det i kommunen si verksemd. Vern gjennom bruk er eit mål.

2.2. Føremål

Planen skal ha som mål å formidle kunnskap om kulturmiljø og verdien av desse til kommunen sine innbyggjarar.
Planen vil gje føringar for eigarar av kulturminne. Eit kulturminne si forankring i planen er viktig med tanke på stønadsordningar kring rettleiing i bruk og vedlikehald.
Ikkje minst kan skulevesen, næringsliv, reiselivsbransjen og kultursektor nytte kulturminna til å skape høg kompetanse og gode opplevingar.

Kulturmiljøplanen er også eit plandokument som er mynta på sakshandsamarar i kommunen. I forvaltninga innan areal-, plan-, og byggjesaker vil ein lettare kunne ta omsyn til kulturminneverdiane og gje ei meir effektiv handsaming.

Kulturmiljøplanen skal altså bidra til:

- Auka kunnskap og medvit om kulturmiljøverdiane i kommunen, samt styrke innbyggarane si stoltheit og identitet knytt til eigen kulturarv.
- Oversyn og verdisetting av viktige kulturminne, kultur-miljø og -landskap.
- Betre forvaltning av kulturmiljø blant anna gjennom bruk av plan- og bygningslova
- Utvikling av eit godt samarbeid mellom ulike kulturmiljøaktørar
- Nytte dei lokale kulturmiljøa aktivt i kommunen sitt utviklings- og verdiskapingsarbeid.

2.3 Kva er viktige kulturmiljø?

Ein kulturmiljøplan er eit dokument som skal hjelpe oss å finne ut kva kulturminne, miljø og landskap, som er viktigast for Bremanger, og som best representerer og fortel om vår kulturarv og identitet.

I planen gjer ein greie for:

- Kva kulturminne som finns i bygdene i kommunen innan ulike kategoriar
- Kva tiltak som må settast i verk for å informere om og ta vare på kulturminna
- Kva tiltak som kan settast i gang for å levandegjere og formidle kulturminna

Kulturmiljø er viktige, ikkje-fornybare ressursar og verdiar i lokalsamfunnet. Kulturmiljø kan ha verdi som kjelde til kunnskap og opplevingar, og som bruksverdi. Vi gjev ein fyldig oversikt over kulturminna i kommunen, samt ei fordeling av kulturminna under ulike kategoriar.
Kulturmiljøa kan ha lokal, regional eller nasjonal verdi. I nokre tilfelle kan kulturmiljøverdiane også vere på eit internasjonalt nivå, som til dømes Vingen og Skatestraumområdet.

2.4 Viktige aktørar

Lokale utviklingsaktørar kan ta ei aktiv rolle for sjølv å utvikle kulturarven som ressurs.

Eigarane er dei viktigaste aktørane når det gjeld å ta vare på og vidareutvikle kulturmiljøa. For at potensialet skal kunne hentast ut, er det viktig at eigarane ser verdien av kulturmiljøa og har kunnskap om korleis dei kan takast vare på og vidareutviklast, samtidig som kulturmiljøverdien vert bevart. Tilgang på økonomiske ressursar vil ha noko å seie for i kva grad eigarane har mogelegheit til å ta vare på og vidareutvikle kulturmiljøa. Her kan kommunen bidra med informasjon og vegleiing.

Lokale aktørar som lag, organisasjonar og næringsliv kan bidra til å utvikle kulturarven som fellesressurs for allmenta eller som grunnlag for verdiskaping. Bremanger sogelag er viktige bidragsytarar ved utvikling og registrering av kulturarven.

Musea og fylkesarkivet er ein viktig samarbeidspart når det gjeld å ta vare på gjenstandar og immateriell kulturarv. Kystmuseet, Nordfjord folkemuseum og Sogn og Fjordane (Vestland) fylkesarkiv skal vere viktige samarbeidspartar ved behov for trygg bevaring av kulturminne.

Offentlege organ har forvaltningsansvar for vår felles kulturarv. Riksantikvaren hadde tidlegare mynde til å avgjere om eit kulturminne er automatisk freda og til å gjere fredingsvedtak. I dag er dette delegert til Fylkeskommunen. Dei har også mynde til å legge ned motsegn av omsyn til kulturmiljø ved kommunal arealplanlegging.

Vestland fylkeskommune har forvaltningsansvar for dei automatisk freda kulturmiljø og vedtaksfreda kulturmiljø. For dei vedtaksfreda bygningane gjev fylkeskommunen tilskot og fagleg rettleiing i arbeidet med å vedlikehalde bygningane. Vestland fylkeskommune skal behandle saker som kan kome i konflikt med regionale og nasjonale kulturmiljøinteresser.

Bremanger kommune har ei viktig rolle når det gjeld å bruke kulturarven som ressurs i samfunnsutviklinga og gje råd til lokale initiativtakarar som vil utvikle kulturminna. Kommunen har mynde til å verne kulturmiljø gjennom kommuneplanar og reguleringsplanar som er juridisk bindande etter plan- og bygningslova. Med mynde i denne lova har kommunen ansvar for å følgje opp alle kulturmiljøa i kommunen gjennom forvaltninga.

2.5 Medverknad i planprosessen

Ved utarbeiding av kulturmiljøplan for Bremanger har dialog med lokale aktørar blitt vektlagt. Bremanger sogenemnd har levert bidrag frå kvar sine områder, og lokale innspelmøter har vore gjennomført for å sikre lokalkunnskapen og involvering frå dei ulike bygdene i kommunen.

Planarbeidet har vore gjennomført etter reglane i plan- og bygningslova, og i tråd med desse har lokale aktørar og offentlege instansar blitt informerte og inviterte til å bidra med innspel til arbeidet.

2.6 Plandokumentet

Kulturmiljøplanen for Bremanger gjeld for perioden 2020-2030. Planen gjev eit oversyn over dei ulike kulturmiljøa vi har i Bremanger kommune, kva tidsepoke dei høyrer til og kva type kulturminne det er snakk om. Her er trekt fram både materielle og immaterielle kulturminne.

Kapittel 5 viser ei oversikt over kulturarven i Bremanger, frå eldre og nyare tid, bygd for bygd. I presentasjonen av bygdene er det trekt fram kulturminne/kulturmiljø som er freda og bevaringsverdige, og som bør gjerast kjent for dei som bur her i dag, og formidlast vidare til komande generasjonar. Desse er ivaretatt gjennom lovverket i Kulturminnelova.

Andre verdifulle kulturmiljø frå nyare tid er spesielt viktig å registrere og ivareta. Dette kan gjerast på ulike måtar. Historier eller objekt kan visast fram og formidlast, kulturmiljø kan få ei omsynssone og liknande.

Kapittel 6 viser dei viktigaste kulturminna fordelt på tema.

Kapittel 7 formidlar målsetjinga til Bremanger kommune om korleis vi kan leggje til rette slik at kulturminna og miljøa blir ein ressurs i samfunnsutviklinga. Her er også målsetjing knytt til korleis kommunen skal følgje opp dei utvalde kulturmiljøa gjennom formidling og vern.

Handlingsplanen er tatt ut som eige dokument. Den viser eksempel på kva tiltak ein meiner har stort potensiale innan kulturformidling ulike stader i kommunen. Lista er ikkje i prioritert rekkefølge. Handlingsdelen skal rullerast og behandlast politisk kvart år, og prioritering av tiltak vil alltid måtte ta omsyn til kapasitet og ressursar.

Kapittel 9 viser eksempel på kvar eigar av eit kulturminne og miljø kan søke støtte for å vedlikehalde eller restaurere kulturminne.

Vedlegga viser kjelder og ei oversikt over kvar ein kan søke informasjon om ulike registrerte kulturmiljø.

3.0 Definisjonar og ordforklaring

Kulturmiljø: Er eit nytt samleomgrep for kulturminne, kulturmiljø og -landskap**.** Område der kulturminne og/eller kulturlandskap er del av ein større heilskap eller samanheng.

Kulturminne: Spor etter menneskeleg aktivitet i vårt fysiske miljø, og stader som det knyter seg historiske hendingar, tru eller tradisjon til (Lov om kulturminne). Kulturminne har mange former.

Materielle kulturminne: Faste kulturminne: bygningar og anlegg, kulturlandskap, også jordfaste gjenstandar. Lause kulturminne: kulturminne som kan flyttast: gjenstandar, inventar, reiskap m.m.

Immaterielle kulturminne: Praksis, framstillingar, uttrykk, kunnskap og ferdigheiter, t.d. innan handverk. Det vi ikkje kan ta på ved eit kulturminne: Tru, tradisjon, skikkar, segn og hendingar.

Kulturlandskap: Menneskeforma landskap som inneheldt økologiske, biologiske og kulturhistoriske element. Døme: Område med gamal slåttemark. Steinmurar. Kulturlandskapet omfattar også strukturar som er gøymde under jordoverflata.

Freding, vedtaksfreding: Vedtak etter Lov om kulturminne, med formål bevaring av eit kulturminne/kulturmiljø. Freding er det sterkaste juridiske vern eit kulturminne/kulturmiljø kan ha. Alle kan foreslå freding. Berre Riksantikvaren (RA) kan gjera vedtak om freding, til vanleg på grunnlag av fylkeskommunen si saksutgreiing og innstilling. Freding avgrensar eigar sin råderett på avgjerande vis, men gjev og tilgang til støttemidlar.

Automatisk freda kulturminne (Fornminne): Kulturminne eldre enn 1537. Automatisk freda etter kulturminnelova. Dette gjeld både bygningar, gjenstandar og strukturar t.d. i jordlag.

Nyare tids kulturminne: Kulturminne yngre enn 1537. Ståande bygningar eldre enn 1650 er automatisk freda**.**

Vern: Vern inneber ulike grader av bevaring av kulturminne og kulturmiljø. Viktigaste lovgrunnlag for vern er Plan og bygningslova og Naturmangfaldlova. Viktigaste planreiskap er kommuneplan og reguleringsplan med tilhøyrande føresegner. Vern inneber til vanleg mindre inngrep i eigar sin råderett og mindre omfattande restriksjonar enn freding. For bygningar vil vern til vanleg gjelde det utvendige (eksteriør).

Omsynssoner: Soner med særskilt omsyn til bevaring av kulturmiljø bestemt i arealplanar, eller områder som er freda etter Kulturminnelova. Hensikta er å hindre vesentleg svekking av verneverdien. Områda skal markerast i kommunen sin arealplan med tilhøyrande retningslinjer om kva som skal takast omsyn til.

Byggeskikk: Innarbeidd /tradisjonsbunden måte å byggja og plassera hus. Kan t.d. vera lokal byggeskikk tilpassa lokal levemåte, materialtilgang og landskap. Meir tydeleg i eldre tid.

Dokumentasjon: I tillegg til objekt og strukturar som utgjer kulturmiljø byggjer kulturmiljøkunnskapen vår på dokumentasjon av kulturmiljøa i form av skriftlege omtalar, teikningar og fotografi, samla i arkiv og bibliotek. Dette gjeld t.d. rapportar og omtalar etter arkeologiske utgravingar, innsamling av stadnamn og segner osb. Slikt dokumentasjonsmateriale finn ein t.d. ved fylkesarkiva i Sogn og Fjordane og Hordaland, Riksantikvaren sitt arkiv og Universitetsmuseet i Bergen. (sjå vedlegg)

SEFRAK: Sekretariatet for registrering av faste kulturminne (SEFRAK) gjennomførde frå ca. 1975-1995 ei landsomfattande registrering av bygningar med byggjeår før ca.1900. Registreringane for Bremanger er tilgjengelege på nettstaden Fylkesatlas og viser status ved registrering. Ikkje alle aktuelle bygningar vart registrerte.

Raud SEFRAK: byggjeår før 1850.

Gul SEFRAK: byggjeår 1850-1900. Tidfesting er usikker for mange objekt.

Listeført: Alle kyrkjer bygde mellom 1650 og 1850 er sokalla «listeførde». Alle endringar/tiltak i eller ved listeførde kyrkjer skal handsamast av Riksantikvaren etter det sokalla «kyrkjerundskrivet».

4.0 Historiske periodar

Eldre steinalder (9000-3200 år f.Kr.) I perioden etter den siste store istida i Noreg, vandra folk til det som i dag er Norge. Dei livnærte seg på jakt, fiske og sanking. Tidlege spor etter menneske er difor lokalisert på stadar der det var gunstige forhold for ferdsel, jakt og fiske. I Bremanger har vi mange registrerte kulturminne i Skatestraumen. Området var tidleg tilhaldsstad for fastbuande, og med sin rike fiske- og dyrebestand, i tillegg til nærleiken til skipsleia, var dette ein naturleg busetnad.

I Bremanger har vi sør- Norges største helleristningsfelt, Vingen, med ristningar tilbake til slutten av denne perioden. I dag er det registrert rundt 2200 ristningar på berg og steinar i den veglause vika ved Frøysjøen med utsikt mot fjellet Hornelen. Dette er eit område som er identisk i dag som då.

Yngre steinalder (3200-1800 år f.Kr.) I yngre steinalder vart folk i større grad bufaste. Livnæringa beveger seg difor frå å berre omfatte jakt, fiske og sanking til også å innebere husdyrhald og jordbruk.

Bronsealder (1800-500 år f.Kr.) Bronsealderen har sitt namn fordi det var i denne perioden at bronse vart tatt i bruk til utforming av våpen, reiskap og smykke. I denne perioden førte jordbruket til at fleire vart buande på ein stad, noko som førte til auka folketal.

«Dei store gravrøysene i Botnane er av dei fremste, og best bevarte, minnesmerka frå bronsealderen her i landet. Difor vert det våren 2021 sett opp informasjonsskilt om dei. På strekninga Botnane til Årebrot i Kinn er det vel 40 gravrøyser frå bronse- og jernalder. Den største gravrøysa i Botnane er 38 meter brei og fem meter høg, og den imponerande storleiken på fire av dei åtte røysene i Botnane tyder på at det har vore eit høvdingsete her i bronsealderen».

Bergkunsten i Vingen er dei mest spesielle funna også frå denne tida.

Jernalder (500 år f.Kr.–1050) (Vikingtid 800-1050)

Jern blei tatt i bruk til utforming av våpen og redskap under jernalderen. Denne perioden varer fram til skriftelege kjelder vart mest viktig for kunnskapen om menneska sine liv og virke. Perioden omfattar også vikingtida.

I Bremanger veit vi at folk på denne tida var busette i heile kommunen. Dette vert stadfesta av svært mange funn av gravrøyser, reiskap og pyntegjenstandar som er daterte til jernalderen. Vi har også funn av Skarsteinskipet frå 700-talet og historiene om vikinghøvdingen BerleKåre frå Berle.

Mellomalder (1050–1537)

I overgangen mellom vikingtida og mellomalderen, vart Norge samla til eit rike. Det vart ei fastare styringsform og kristendomen fekk fotfeste. Etter alle funna frå jernalderen, skulle ein tru at det var gjort mange funn frå mellomalderen også, men slik er det ikkje. Ei av årsakene er innføring av ny religion og nye gravskikkar, som førte til at det vart slutt på at ein fekk med seg gjenstandar i grava. Dette er ein vesentleg grunn til at ein ikkje har eit like rikt gjenstandsmateriale frå denne tida som frå perioden før.

Grotle gamle kyrkjegard er frå mellomalderen og var i bruk fram til 1902. Kyrkja som stod innanfor dei eksisterande murane var den einaste kyrkja for heile soknet Den var først nemnd i 1315, i

Bjørgvin Kalvskinn, ei jordebok over dei geistlege eigedomane på 1300-talet. Dei opprinnelege kyrkjene i Ålfoten og Rugsund var også nemnde i 1330.

Ein del steingardar kan truleg daterast til mellomalderen. Vi manglar kunnskap om steingardane sidan det ikkje har vore gjennomført ei fullstendig registrering av desse.

Dei eldste registrerte og omtalte bygningane i Bremanger er dei gamle kyrkjene i Davik, Rugsund, Ålfoten og Grotle.

5.0 Kulturminne i Bremanger, fordelt på bygder

5.1 Freda kulturminne

Lovheimel: Kulturminnelova

Gjeld:

- Automatisk freda kulturminne = alle kulturminne eldre enn 1537
- Ståande bygningar eldre enn 1650
- Vedtaksfreda kulturminne (Riksantikvaren)
- Listeførde kyrkjer

I Riksantikvaren sin database Askeladden er det pr. 20.09.18 registrert 338 automatisk freda kulturminne i Bremanger kommune. Dei fleste av desse er arkeologiske kulturminne, slik som dei mange spora etter busetnad langs Skatestraumen, bergkunsten i Vingen og gravrøysene. Gravstaden på Grotle og dei « listeførde» kyrkjene i Ålfoten, Davik og Rugsund er unntaka.

Informasjonen i Askeladden kan ein også finne via nettportalen Kulturminnesøk (kulturminnesok.no). Ein finn også oversikt over arkeologiske funn frå Bremanger på Universitetsmuseet i Bergen (sjå kjelder)

Viktige freda kulturminne	Objekt. Fakta	Type kulturminne / tidfesting	Askeladden -ID
Botnane:			
Sørbotten Foto:magni øvrebotten	Lite gravfelt med 3 røyser. (Opnarhella) To runde er 12-15 m i tverrmål, 2m høg Ei langrøys (kvinnegrav) er 24x8 m	Gravminne 1800-1000 f.Kr Eldre jernalder	ID 66749 Fetts fk.nr.6/2-3
Sørbotten, Håjen	Gravrøys Kvinnegrav Langrøys, 25 m lang, 7 meter brei, 0,5 m høg	Gravminne frå jernalder	ID 6270-1

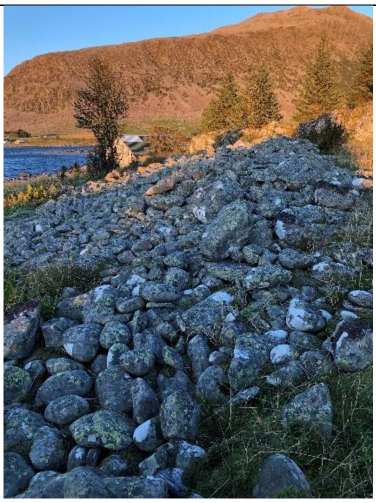 Foto. magni øvrebotten			
Sørbotten, vikja 	Gravrøys 25 m i tverrmål, 2m høg Bygd rundt ein stor jordfast stein	Bronsealder	ID 72851 Fetts f.k.nr.6
Sørbotten, 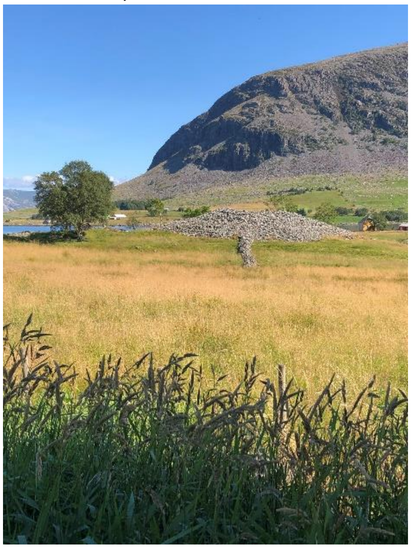 Foto: magni øvrebotten	Gravrøys (Storrøysa) 30 m i tverrmål,4 m høg	Gravminne Bronsealder	ID 4576-1
Sletten	Gravrøys (Nøre røysa) 19m tverrmål, 2-3m høg	Bronsealder	ID 55481-1

 Foto.magni øvrebotten	Steinkista er synleg		
Nordbotten	Funn av flintdolk og flintkjerne	Bronsealder	ID 131254-1
Sletten Foto: magni øvrebotten	Gravrøys (Søre røysa) 38m tverrmål, 5m høg Største gravrøysa på vestlandskysten.	Bronsealder	ID 35720-1
Øvrebotten Skjerven	Buplass	Eldre steinalder. Det eldste funnet i Botnane	ID 55482-1
Gulestø Litje Sommaren	Buplass		ID 131203-1 ID 131206-1
Allmenning	Buplass		ID 131253-1
Midtgulen			
Indrehus	Bautastein 2,2 m høg, 15-20 cm tjukk og 20-40 brei Har blitt flytta, knekt og limt saman. Viser ei rekkje årstal og initialar	Bautastein Jernalder	ID 55493-1
Indrehus	Gravrøys 7m tverrmål, o,5m høg. Berre restar igjen. Overgrodd av gras og tre	Gravminne Jernalder	ID 35732-1
Indrehus	Gravrøyser 2 Restar av gravrøyser	Gravminne Jernalder	ID 25819-1 ID 6287-1
Sandvik Yste Fagervikneset	Gravrøys Restar av ei røys 5m i tverrmål, bygd av 20-80cm steinar. Tilgrodd. Utsyn mot fjorden.	Gravminne Jernalder	ID 45799-1
Sandvik Legneset	Gravrøys 7m tverrmål, låg.	Gravminne Jernalder	ID 6291-1

	Lite synleg		
Nordgulen			
Nesbø Lonskjerstranda mot Frøysjøen	4 Gravrøyser 1. 28 m i tverrmål,3 m høg 2. 15 m i tverrmål,1,5 m høg 3. 13 m i tverrmål, 1 m høg 4. 11m i tverrmål,1,5 m høg	Gravminne Jernalder	ID 45795
Ospeneset	Gravrøys der tyskerane bygde kanonstilling under 2.verdskrig		Per Fett 1957
Nesbø	Bautastein 2,38 m lang, 30-40cm brei,22-25cm tjukk		
Svelgen Sande	Gravrøys Rundrøys, godt markert men lite synleg. 4m tverrmål, mindre enn 0,5m høgde. Noko overgrodd	Gravminne Jernalder	ID 45798-1
Dyrstad	Busetnad		ID 138467-1 ID 138474-1
Dyrstad	Gropstein		ID 138475-1
Ålfoten			
Myklebust	Gravrøys (Kongshaugen) 9m tverrmål, 0,5m høg (opprinneleg 6 gravhaugar) Funn av bronsespenne, vevskjei og leirkrukke	Gravminne Folkevandringstid (500-1100 eKr.)	ID 35735-1
Myklebust	Ålfoten kyrkje Langkyrkje i tre. Erstatta truleg stavkyrkje frå middelalderen. Kyrkja var truleg etablert som ei gardskyrkje for tre storgardar, ei såkalla «høgendekyrkje». Kyrkjeklokka er frå denne tida. Altertavla er frå ca. 1600, og er ei såkalla kassett-tavle med 7 firkanta, dekorerte felt. Den blei	Kyrkje Noverande frå 1610 (1678?). Eldste omtale i 1330 Kyrkja var først bygd privat av fleire grunneigarar.	ID 85959-1 Listeført

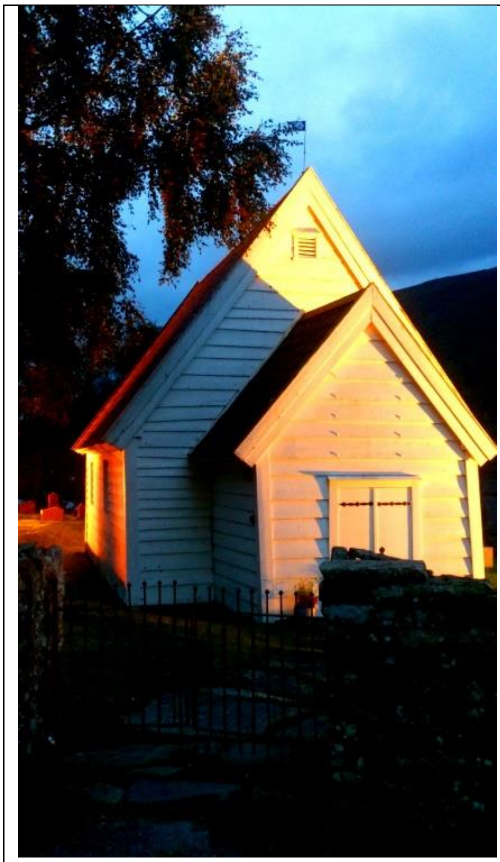 Foto: svenn petter kjerpeset	overmåla i 1767 av den dåverande presten. Eit særeige reisealter vart funne under golvet. Det er ei steinplate med treramme. Lysekruna var ei gåve frå etterkommerande etter den engelske soldaten John Lee som blei gravlagt her under krigen. Den gamle delen av kyrkjegarden (frå mellomalder)er freda		
Davik			
Dombestein	Funn av skipskjøl i myra, truleg frå vikingtida. Der er nemnt at kjølen hadde hol med jernnaglar i 40-50 cm avstand. Rester ligg att?	793 -1066 eKr. Gr./Br 107/2	-Jacob Åland Bygdebok frå Davik 1939 -Per Fett 1960: Forhistoriske minner, Davik sokn
Daviknes Austnes	Gravrøys «Jutlerøysa» 5m tverrmål. Funn av gravkiste med ei oskefylt urne.	Gravminne Bronsealder-Jernalder 98/28	Per Fett. 1960
Frimannslund	Gravrøys «Kåkongshaugen» 12m tverrmål,1,5 m høg,bygd av stein med torvdekke. Funn av kol i grava.	Gravminne Bronsealder	Per Fett 1960
Ytre Davik	Davik kyrkje Erstatta ei tømmerkyrkje med korsforma grunnplan frå 1750. Denne erstatta ei langkyrkje frå 1655 og truleg ei stavkyrkje frå mellomalderen (1330)	Kyrkjestad. Noverande bygd i 1886. Eldste omtale i 1330	ID 84021-1 Listeført

 Foto:kolbjørn nesje nybø	Har ein flott barokk preikestol frå 1655.		
Kolset og Rugsund			
Elde Bruseneset	2 Gravrøyser	Bronsealder eller jernalder	Per Fett 1939
Hessevåg Foto: randi tvedt solheim	Rugsund kyrkje Tidlegare kyrkje stod på Rugsundøy, på ei høgd over handelstaden. Den opprinnelege var truleg ei stavkyrkje frå middelalderen som blei erstatta av ei langkyrkje i 1650. Denne brann ned i 1834. Ei lysekrune er bevart frå denne kyrkja. Noverande kyrkje blei bygd på andre sida av fjorden i 1838. Arkitekt var Hans D.F.von Linstow(1787-1851), som også teikna det kongelege slott i Oslo.	Eldste omtale 1330	ID 85323/ 156603 Listeført
Rugsundøy	Gamal kyrkjegard der den gamle kyrkja stod. Gravstøtter fjerna. Fins hol etter der kyrkjeklokka smelta ned i jorda under kyrkjebrannen.	1330	
Rugsundøy	Rugsund handelstad Bustadshus, krambu, stabbur, bakeri, to store sjøbuer. I dag bustad og formidling av kystkultur.	1600-talet	Freda av riksantikvaren i 1924, 101 67-72 Verneklasse A

 Foto:kjell arvid stølen			
Rugsund	Dronning Ingrid av Stårheim drukna her	Ca.1200 IM	Båten hennar sokk då ein flokk birkebeinarar gjekk til angrep.
Skatestraumen Hunskår, Hamnen og Gloføykje Foto: rune ripe	151 ulike buplasssar. Eit område midt i skipsleia, med god tilgang til fiske og fangst. Funn av fangstreiskap, trearbeid, leikar og hustufter. Viser faste busetnader med familiegrupper og hushald. Vingen som rituell stad er like i nærleiken. Liknande funn andre stader fortel oss at steinaldermenneska langs kysten hadde kontakt med kvarandre. Funn av rav (truleg knappar) viser varebyte frå Baltikum	Steinalder, bronsealder og eldre jernalder. (Truleg frå 7500 fKr.)	ID 169599 ID 169608-1 osv Vurderast som omsynssone i arealdelen til kommuneplanen
Skatestraumen	Funn av klebersteinsfugl 4,5 cm lang flat fugleform. Polert. Meining eller bruk: magisk lokkemiddel, jaktmagi, religiøs symbolikk, lykkefigur? Også ein figur i Vingenfeltet.	Eldre/yngre steinalder Ca.5300 fKr.	ID 169599
Ørnevika ved Tongane	Buplass	Buplass Jernalder	ID 6292-1
Frøysjøen			
Vingen, Vingeneset og Vingelven	Helleristningsfelt Mellom 2200- 2300 ristningar. Mest hjortedyr, men også	Bergkunst Eldre og yngre steinalder 4000 – 2000 f.Kr.	ID 145525-6 Osv.

 Foto:reidun øvrebotten	dyrehaudstavar, geometriske mønstre og menneskefigurar. Ulike tolkningar av ristningane og staden seier noko om jaktmagi, rituelle seremoniar og at dette var ein kultstad for menneska gjennom tidene.		
Vingen	Buplass	Steinalder 3700 fKr.	ID 232593-0
Vingeneset	Buplass	Steinalder	ID232595-0
Hennøya	Helleristning med dyr, mulig menneskefigur. Funne i dyrka mark. Kan ha vore brukt til ilestein. Kan vere henta frå Vingen	Bergkunst Bronsealder	ID 161115-1
Lisje Hennøya foto: atle rise	Runestein Delt i to. 9 runeskrifter, dei fleste stutte. Alle er attgjevne i Magnus Olsen sitt verk om dei norske runeinnskriftene	Runestein Jernalder/middelalder	ID 66762-1
Skarvegytten (vest for Hennøya)	Gravrøys 12m tverrmål, 1m høg. Lynggrodd. Ligg på kanten av ei stupbratt vik, under ei røys.	Gravminne Bronsealder/ jernalder	ID 66760-1
Berle			
Hauge Lille	Gravfelt, 5 gravhaugar 1: 6m tverrmål, 0,5m høg. 2: 7m tverrmål, 0,5m høg 3: 4m tverrmål 4: 3m tverrmål 5: 4m tverrmål, 0,5m høg (nyregistrert) Tilgrodd med torv	Gravfelt Jernalder	ID 35722
Hauge lille	Bautastein, 1,60 lang, 40cm brei,20cm tjukk	Bautastein Jernalder	ID 35722

Gotraneset/Skarstein Foto: berle grandalag	2 Gravrøyser 1: 16m i tverrmål, 1,5 m høg Bygd av rullestein 2: 15m lang. Søre enden øydelagt av tyske annleggsarbeid.	Gravfelt Jernalder/Vikingtid	ID 55497-1
Hauge Lille	Gravrøys «Kyrkjehågjen» 20m tverrmål,2,5m høg. Torvdekke	Gravminne Jernalder	ID 35721-1
Skarstein, Gotraneset Foto: reidun øvrebotten	Skarsteinskipet: kjøl av eik funne i ei myr på Skarstein, Gotraneset. Stykke av kjøl, 8,7 m lang, 18 cm høg o g 14 cm brei i overkant, 5-6 cm i nederkant. Avsaga i eine enden i nyare tid, andre enden er tilhogd til ein sidelask mot stamnen, med 5 naglehol. Pluggar i tre viser til 700-talet. I god forfatning. Funn av naglar, tjukke, dels med runde og firkanta hovud. Ikkje fullstendig lengde. Restar av tetning, laga av dyrehår spunne til tau, brukt mellom skipsborda.	Jernalder/Vikingtid	Historisk museum, utstilt på Sjøfartsmuseet i Bergen. Omtalt: Sheteleg/Johannessen 1929: «Kvalsunfundet og andre norske myrfund av fartøier» ID?
Bremangerlandet			
Nygård	Buplass Gjenstandsfunn viser busetnad. Lokaliteten er i dag utbygd av hus, garasje og løe	Buplass Steinalder	ID 64048-1
Nygård	Buplass	Buplass Steinalder-Bronsealder	ID 16125-1
Torvanger	Gravhaug 12 m tverrmål, 0,5-1,5m høg Grasdekt	Gravminne Jernalder	ID 45802-1

Igland Foto:historisk museum,bergen	Spydspiss, 18,5 tommar lang og 2,5 tommar brei, med ufullstendig skafthaldar . + eggstykkje av eit økseblad	Funne i ein haug på ytre Igland (gnr.13) Jernalder	ID 3031 og 3032 (Universitetet i Bergen)
Grotle indre Nygård Foto:Reidun øvrebotten 	Grotle mellomalder kyrkjegard Omkransa av steinmur 40x30 m Kyrkjegarden har mange gravsteinar, dei fleste frå 1800-talet. Heller/stein til gravstøtter kan vere henta frå hellebrot i Botnane. Innanfor murane av kyrkjegarden låg gamle Grotle kyrkje. Den første var truleg bygd av godseigar Herra (Ridder) Særkr som hadde sete på garden Grotle, nemnd i 1315 (I Bjørgvin Kalvskinn, ei jordebok over dei geistlege eigedomane på 1300-talet). Kyrkja var truleg etablert som ei gardskyrkje på ein storgard, ei såkalla «høgendekyrkje». Frå først av ei kyrkje for kyrkjeeigaren og familien hans. Dette var vanleg på 1100-talet. Grotle Kyrkje riven og seld på auksjon i 1866. Altertavla blei kjøpt av Kvåle Hauge og gjett i gåve til Frøya kyrkje. Tilhøyrande søyler er	Kyrkjestad Mellomalder Eldste omtala frå 1330	ID 45771

 Foto:reidun øvrebotten	i dag plassert i ei gamal krambu i Kalvåg. Døypefonten er i Frøya kyrkje. Deler av kyrkja fins i Smørhamn handelstad og i Kalvåg. Modell av kyrkja fins og gode registreringar av konstruksjon og vedlikehald gjennom tidene.		
Grotle indre Foto: historisk museum,bergen	Gravhaug 8m i tverrmål, 0,5m høg Hellekista er ikkje lenger synleg men ligg truleg under jordoverflata. Funn av beltestein i kvarts med glassperler	Gravminne Vikingtid Sein steinalder	ID 6272
Hauge, Struen	Busetnad	Eldre jernalder	ID 136283-1
Førde Foto: historisk museum,bergen	Funn av hårspenne og mosaikkperle	Gravrøys/ kvinnegrav Vikingtid	ID?
Vågane	<u>Buplass</u> Ca 15x10m Div. funn stadfester steinalderlokalitet (flintkniv, Nøstvet-øks av grønstein mm)	Buplass Steinalder	ID 35738
Vågane	Bautastein 1,75m høg og 20cm brei	Jernalder	
Vetvika			
Osavollen	3 Gravrøyser 1: 4m tverrmål, 0,5m høg	Gravfelt Vikingtid	ID 25827 Vurderast som omsynssone i

 Foto: svenn petter kjerpeset	2: 5m tverrmål,0,5m høg 3: 6m tverrmål, låg		arealdelen til kommuneplanen
Solheim/Øyrane	Busetnad Fleire hustufter av rullestein viser gardsanlegg innanfor eit felt på 50x40m	Gårdsanlegg Jernalder	ID 25826-1
Solheim	Bautastein «Tannarsteinen» 2,5m høg, 40-100 cm brei, 20 cm tjukk Toppen er avslått, men skulle vore forma som eit hovud. Truleg eit fallossymbol. Rundt steinen skal det ligge store steinar i ein firkant. Desse er ikkje lenger synlege.	Bautastein Jernalder	ID 6293-1
Frøya			
Liset Lisetvikja	3 Gravrøyser 1: 8x4m, 0,75 høg 2: 6x4m, 0,5 høg 3: Rund, tverrmål 3m, 0,5 høg	Gravminne Jernalder	ID 6289
Geitholmen/Frøyveret	Busetnad: 7 Båtstøer 15 Hustufter 3 Innhengingar 2 Moloar Mykje overgrodd av lyng og gras	Busetnad/kysttuft for fjæremenn frå indre Nordfjord. Jernalder-middelalder	ID 6290
Frøyen	Gravrøyser Spor etter mange røyser, lite synlege idag	Yngre og eldre steinalder 500 fKr. -1050 eKr.	Per Fett 1957
Frøyen, Vollane	Bautastein «Vollasteinen» 3,5 meter høg, 1 m brei, 12,5cm tjukk		Steinen blei seld til bryggestein i Kalvåg, der ein rutebåt reiv han ut i sjøen. Per Fett 1957
Småvågane, Steinset	Gravstad	Jernalderen, ca 400 e.Kr	Per Fett 1957

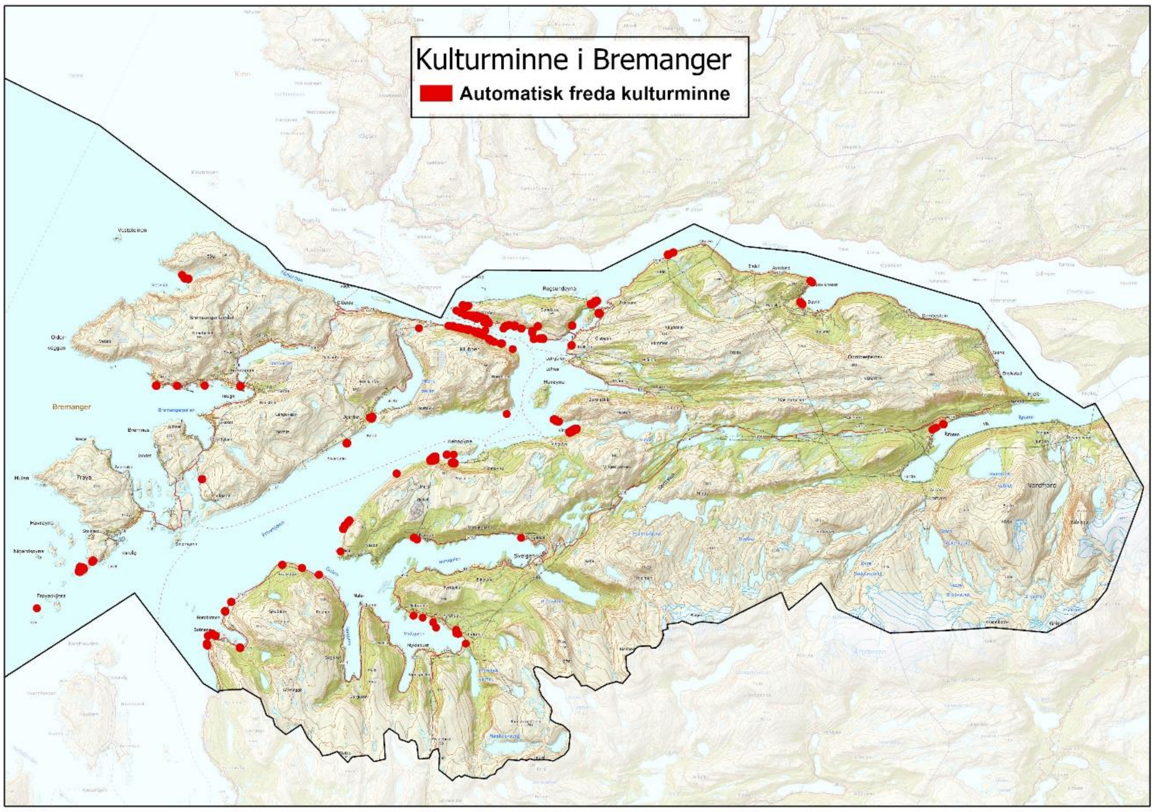

(Kart levert av Fylkesatlas, Vestland)

5.2 Verna kulturminne

Lovheimel: Etter plan og bygningslova, Naturmangfaldslova

Verna kulturminne omfattar enkeltbygg/anlegg og kulturmiljø som er verna etter Plan og Bygningslova (PBL) eller etter Naturmangfaldslova (NML). Dette kan vere omsynssone der vern kan ha ulike grader av restriksjonar. Vedtak om vern etter PBL er gjort av Bremanger kommunestyre.

Viktige verna kulturminne	Kulturminne/miljø	Gnr/Bnr	Planstatus Reguleringsplan/omsynssone
Nordgulen			
Svelgen Foto: eli tideman Foto: gerd nesbø	Industriminne: -BB1-Ingeniørmessa -BB2-Driftstyrarbustad 1919 -BB3-Bustad for Elkem - BB4-Bakkevegen 13 (teikna av arkitekt Rustad) -BB5 og 6Bakketunet: 4 hus frå 1918-19 -BB7-Arbeiderbustad 1920		Arealplan: KST 19.06.01 Spesialområde(PBL par. 25.6) BB1-8

 Foto: reidun øvrebotten Foto: svelgen kunstlag	-BB8- Øyratunet, eldste stovehuset i Svelgen 1860		
Bremanger			
Haugefisk foto: haugefisk venner	Bygd i 1978 i Fusa. Første-generasjon shelterdekka autolinebåt. 105 fot lang. Kom nybygd til Bremanger i 1978. I dag eigd av Kystmuseet i Florø.	Fiske/fangstreiskap	Verna av Riksantikvaren i 2005 ID 232166-0
Kalvåg			
	Kalvåg Fiskevær og tidlegare kommunesenter. Lange tradisjonar med fiskemottak og foredling.		«Estetisk plan for Kalvåg med føresegner til reguleringsplan» Godkjent hos fylkesmannen 25.10.00
 Vamråkbua	Vamråkbua. Sildesalteri Eigar Kystmuseet i Florø.		Del av omsynssone: Bevaring kulturmiljø KST-078/12 ID 132254-1
	Lisetbua. Tran-damperi, bøtker-verkstad, sildemotttak mm Eigar Kystmuseet i Florø	1907	Del av omsynssone: Bevaring kulturmiljø KST-078/12 ID 151515-1

Lisetbua			

Landskapsvern i Bremanger kommune	oppretta	storleik
Vingen landskapsvernområde	09.05.1980	4900 daa

5.3 Bygningar med byggeår 1650 - 1850

For bygningar med pårekna byggjeår mellom 1650 – 1850 gjeld krav om uttale frå antikvariske styresmakter(Fylkesantikvaren) før løyve til tiltak kan gjevast. Dette gjeld alle ståande bygningar registrerte i SEFRAK-registeret, med pårekna byggjeår 1850 eller tidlegare (Raud SEFRAK), samt eventuelle bygningar i denne aldersgruppa som ikkje er registrerte.

I Bremanger vart det utarbeidt ein «Plan for vern av kulturminne i Bremanger kommune/Bygningsvern» (Asbjørn Tyssen 1993) Her er enkeltbygningar og bygningsmiljø fram til 1900 registrert og vurdert i ulike verneklassar. Byggjeår er ikkje dokumentert.

- Verneklasse A: Fredingsverdig etter Kulturminnelova
- Verneklasse B: Bevaringsverdig etter Plan- og Bygningslova
- Verneklasse C: Ingen spesiell vernestatus

I denne oversikta er det tatt med alle bygningar i verneklasse A og nokre i verneklasse B og C ut frå lokale interesser. Sefrakregistrering er kommentert.

Stad	Objekt/byggeår	Gr/Bnr	Registrering Tyssen/Sefrak
Midtgulen			
Ytrehus	Før 1866 (omtala i branntakst i 1866) Bygd av båtbyggjar Knut Ytrehus. Tømmer med bordkledning. 1.etaje:to stover, gang, kjøkken og spiskammer. På loftet to værelse. Huset står i dag.	43/3	113 16 Tyssen Verneklasse C Sefrak
Ytrehus	Jektenaust Truleg frå 1700-talet. Naustet er restaurert, men innvendige konstruksjonar bevart.	43/4	113-23 Tyssen Verneklasse C Sefrak
Nordgulen			
«Øyratunet» Foto:svelgen kunstlag	Bustadhus i Svelgen. I dag kunstgalleri. Kommunal eige Bygd ca.1850 av Per Olsen Rise	38/26	110-1 Tyssen Verneklasse B Sefrak

Naustneset	Sjøbu	Risegardane	
Risesetra			
Ålfoten			
Myklebustsetra Foto: randi tvedt solheim	Stølsmiljø Vår og hauststøl med sel, høyløer og fjøs Truleg frå 1600-talet. Nemnt i skifte frå 1750 (Skogabrevet)	115/2,3,7, 9,10 og 11	107 42-52 Tyssen Verneklassse A Sefrak
Myklebust	1890-1910 Hansane bustadhus	115/11	107-24 Tyssen Verneklasse c Sefrak
Dombestein			
Wiesehuset Foto: allkunna, fylkesarkivet	Handelstad, bustad og gjestgjevarstad på 1800-talet Bygd i 1780	107/4	Verneklasse B 105-48 Tyssen Sefrak
Dombestein	1845 Bustadhus og stabbur	107/2	105-44 Tyssen Verneklasse B Sefrak
Davik			
Hamre	Røykstove 1824 Bustadhus «Gamlehuset» Eldhus	103/1	104,57 Tyssen Verneklasse A Sefrak
Jørntunet Foto:kjell aga ulvestad	Gardsmiljø: Bustadhus, to kvernhus, eldhus og fjøs Ca-1850	Stiftinga Jørntunet 106/4 og 1	Omsynssone i kommunedelplan Davik. 105-3-10 Tyssen Verneklasse B Sefrak 106/1
Rugsund			
Rugsund handelsstad: Foto:kjell arvid stølen	Bustadhus, krambu, stabbur, bakeri, to store sjøbuer 1600-talet	91/3	Freda av riksantikvaren i 1924. 101 67-72 Tyssen Verneklasse A Sefrak

Hessevågbakke/Strømmen	Gardfjøsmiljø: gardfjøs, sommarfjøs, gardfjøs Straumen	92/2og 3, 89/ 1 og 3,	101 53,54,60,61 Tyssen Verneklasse A Sefrak
Strømmen	Sommarhus	89/10	101,84 Tyssen Verneklasse A Sefrak
Lilleøen	Våningshus og fjøs	90/2	101,80 Verneklasse A Sefrak
Lofnes	Smie	83/8 3?	102/11 Tyssen Verneklasse C Sefrak
Gloføykje	Naust i stein	66/1	101/13 Tyssen Verneklasse A Sefrak
Leirgulen	Gamlestova Flytta frå klyngetun innerst i Leirgulen	85/3	102-4 Tyssen Verneklasse B Sefrak
Berle			
Ytre Hauge	Smie 1800	74/2	Ingen registrering av Tyssen eller Sefrak
Hauge lille	Josefstova Bustadhus 1700-talet Naust Fjøs	73/1	205-14 Tyssen Verneklasse B Sefrak
Skarstein	Stove, eldhus, bu, fjøs(B) og naust(C)	75/3	205_33og 37 Tyssen Verneklasse B og C Sefrak
Hestevik	Kvernhus	68/1	205,53 Tyssen Verneklasse A Sefrak
Bremangerlandet			
Iglandsvik Foto: ukjent	4 naust og 2 sjå	13/5,6,7,22 og 34	201 35-40 Tyssen verneklasse A Sefrak (13/5 og 6)
Igland Kvernhus	Før 1900 Tatt ned og lagra	13/7	
Svora, Oldeide	Naust bygd i stein Fjøs, vestvegg i stein Byggeår usikkert.	58/1	204,2 Verneklasse A Sefrak Vurderast som omsynssone i

 Foto: kjell aga ulvestad			arealdelen til kommuneplanen
Struen (1950-talet) 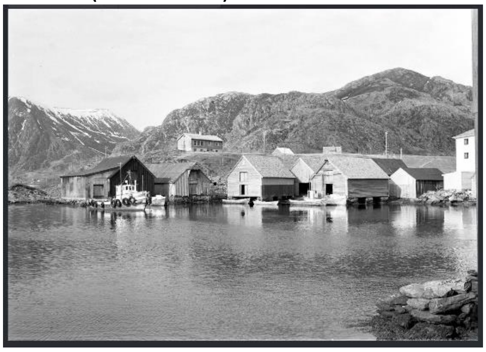 Foto:karin andal	Sjøbruksmiljø med naust, sjøbuer, våningshus og fjøs	16/8,9 og 92	«Forvaltnings og utviklingsplan for Struen 2006» 202-47-62 Tyssen Verneklasse B Sefrak
Vellene	Lexauhuset og fjøsen Eigedommen til gamle lensmann Lexau	12/8 12/95	201-31 og 32 Tyssen Verneklass B Sefrak
Frøya			
Smørhamn: Foto: gert meijer	Bustadhus/landhandel/losji Eldhus 2 Sjøbuer Løe, fjøs 1600-talet	32/1	208-68-73 Tyssen Verneklasse B 143802208068 143802208069 143802208070 143802208071 143802208074 Sefrak Vurderast som omsynssone i arealdelen til kommuneplanen
Fiskholmen Foto: egil totland	Smørhamn fyrstasjon, Fiskholmen. Fekk sin første fyrvaktar i 187. Fyrvaktarbustad, uthus med fjøs, vedskjul, utedo og naust. Vegen frå naustet til bustaden blei bygd som trapper. Siste fyrvaktar gjekk av i 1936. Berre murane står att	32/1, 32/107	208-77-81 Tyssen Verneklasse C 178057561 178057588 178057596 Sefrak
Abelsen huset	Flytta frå Seljestokken rundt 1868. Trappa frå kyrkja på Grotle er ved dette huset.	3/212	209-79 Tyssen Verneklasse B 14380209079 Sefrak

Sjøbu, Knutholmen (Resturant), påbygd fleire ganger etter 1990. 	1860, flytta frå Bergen.	3/86	209-15 Tyssen Verneklasse B 1 4380209015 Sefrak
Sjøholt, Røys bua 	1856 (flytta frå Bergen) Er i dag under utbygging for hotell til Knutholmen.	3/64	209-13 Tyssen Verneklasse B 14380209013 Sefrak
Myrvangbua ca 1855 	Ca 1855 Løyve til riving i januar 2020. Ny bu oppsatt. Feil årstall oppgitt i SEFRAK (1880 – 1890 årene).	3/54	209-27 Tyssen Verneklasse B 14380209026 Sefrak
«Banken» Sjøbu Kalvøyna, kring 1900. Stod før ei sjøbu på same plassen, den var revet på 1880-talet. 	Kring 1900	3/141	14380209027 Sefrak
Vamråk bua 	1892	3/43	209-22 Tyssen Verneklasse A Askeladden ID:132254-1 Har ikkje SEFRAK-ID
Sørbu sjøbu	1900	1/36	209-20 Tyssen Verneklasse B 14380209020 Sefrak

Steinset bua, Steinborg 	1900	1/32	209-21 Tyssen Verneklasse B 14380209021 Sefrak
Prestegarden. 	1865 Hus, stabbur, fjøs og naust	3/13	210-12-15 Tyssen Verneklasse B 14380210012 14380210013 14380210014 14380210015 Sefrak
Frøya kyrkje 	1865		
Stovehus, Røysa, Frøyalandet 	1800-talet. Flytta til bruket i 1865 frå bruk nr 8 (gnr 5). Huset er reve (2019) Nytt hus bygd på tomta.	5/7	210-33 Tyssen Verneklasse B 14380210033 Sefrak
Naust, Røysa, Frøyalandet	1800-talet	5/7	210-34 Tyssen Verneklasse C 14380210034

			Sefrak
Bustadhus, Frøyen øvre, Frøyalandet	Ca 1850. Er påbygget i nyare tid.	5/1	14380210023 Sefrak
Naust, Frøyen øvre, Frøyalandet	1886	5/6	210-25 Tyssen Verneklasse B 14380210026
Skjå, Frøyen øvre, Frøyalandet	Truleg før 1880	5/6	210-26 Tyssen Verneklasse B 14380210026 Sefrak
Sjøbu, Frøyen øvre, Frøyalandet	1880-årene	5/6	210-27 Tyssen Verneklasse B 4380210026 Sefrak
Naust, Frøyen nedre, Frøyalandet 	Rundt 1880	4/10	210-16 Tyssen Verneklassse B 14380210016 Sefrak
Naust, Frøyen ytre 	Ukjent byggeår, mulig 1860-talet.	3/14	210-4 Tyssen Verneklasse B 14380210003 Sefrak
Lensmanngarden 	1863	3/353	14380210006 Sefrak
Bustadhus, eldhus og naust Nigardsøyna	1879	4/3	209-87 Tyssen Verneklasse B 14830209085 Sefrak

Stovehus, Håøyna	Huset er flytta til Håøyna i 1879.	1/2	209-90 Tyssen Verneklasse B 14380209090
Sjøbu, Håøyna 	Bygd rundt 1880	1/2	209-88 Tyssen Verneklasse B 14380209088 Sefrak
Stovehus og naust, Håøyna 	1894	1/6	209-91/92 Tyssen Verneklasse B 14380209091 Sefrak
Sjøbu, vedskjul og naust Liset 	1890	1/3	209-57/58 Tyssen Verneklasse B 14380209056 14380209055 14380209054 Sefrak
Sjøbu,og naust Liset 	Dette er truleg den eldste sjøbua i området, antagelig frå 1850 – 1860.	1/1	209-42 Tyssen Verneklasse B 14380209042 14380209039 Sefrak
Naust, Liset.	1860-1870	1/4	209-40 Tyssen Verneklasse B 14380209041 Sefrak

Sjøbu og naust, Steinset 	Antagelig bygget i 1865 +	2/2	209-29/30 Tyssen Verneklasse B 14380209029 14380209030 Sefrak
Naust, bu og sjøbu Steinset 	Siste halvdel av 1800-talet	2/3	209-1-4 Tyssen Verneklasse B 14380209002 14380209004 14380209003 Sefrak
Stovehus, naust og fjøs Nesje 	Stova er svært gammal, Mulig rundt 1831.	8/1	210-51-53 Tyssen Verneklasse B 14380210051 14380210053 Sefrak

Grisehus og naust, Nesje 	Før 1889	8/3	210- 54 og 56 Tyssen Verneklasse B 14380210056 14380210054 Sefrak
Stovehus, Nesje 	Opprinneleg ei røykstove, var plassert lenger nord på bruket før. Før den tid var stova flytta frå Nordfjord. Stova vart flytta hit i 1910.	8/3	210-55 Tyssen Verneklasse A 14380210055 Sefrak
Bustadhus, gamlestova, fjøs, eldhus og naust, Nybø	1800-talet, muligens før	32/2	208-56-60 Tyssen Verneklasse B 14380208056 14380208057 14380208058 14380208059 14380208060 Sefrak
Bustadhus, Kjærpeset 	Grunnmur frå 1800-talet, bygning kring 1900.	31/7	208-44 Tyssen Verneklasse B 14380208042 Sefrak
Bustadhus, Bremnes, Novelandet	Mellom 1830 og 1880	30/2	208-39 Tyssen Verneklasse B 14380208039 Sefrak

Fjøs, naust og bustadhus Bremnes, Novelandet	Etter 1830	30/1	208-16-18 Tyssen Verneklasse B 1438208016 1438208017 1438208018 Sefrak
Sjøbu og naust og gardfjøs, Bakke, Novelandet 	Rundt 1900	29/3	208-14/15 og 25 Tyssen Verneklasse B 14380208014 14380208015 Sefrak
Bustadhus, fjøs og eldhus, Bukta, Vågane	1835/40	33/3, 33/4	208-43-45 Tyssen Verneklasse B 14380208045 Sefrak
Bustadhus, Vågane	Før 1880 Reve?	33/2	208-47 Tyssen Verneklasse A Manglar Sefrak
Fjøs, Vågane 	Rundt 1880	33/2	208-48 Tyssen Verneklasse B 14380208048 Sefrak

Alle foto frå Frøya er tekne av Egil Totland.

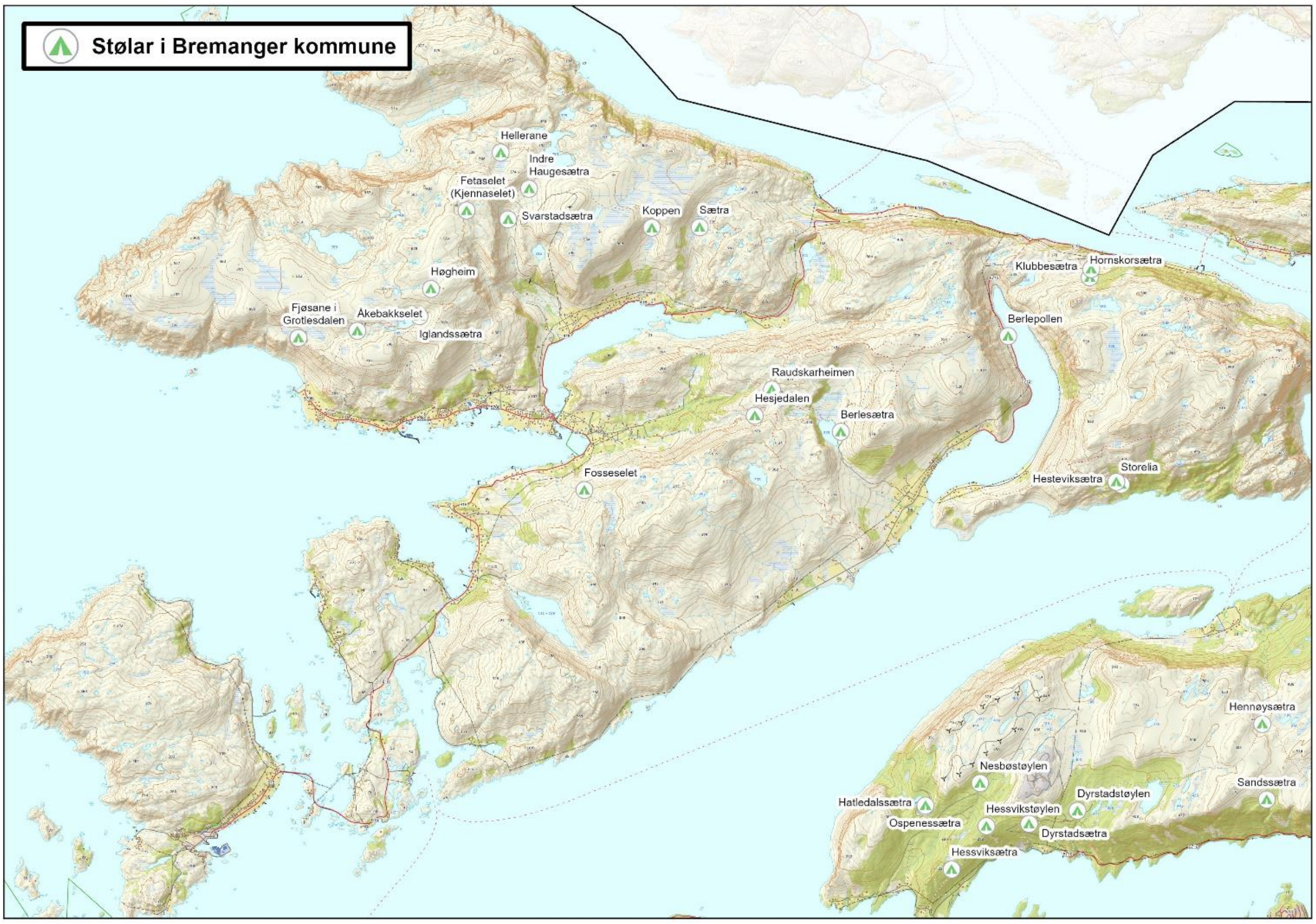

Stølar i Bremanger kommune
Hellerane
Indre Haugesætra
Fetaselet (Kjennaselet)
Svarstadsætra
Koppen
Sætra
Høgheim
Fjøsane i Grotlesdalen
Åkebakkselet
Iglandssætra
Klubbesætra
Hornskorsætra
Berlepollen
Raudskarheimen
Hesjedalen
Berlesætra
Fosseselet
Hesteviksætra
Storelia
Hennøysætra
Nesbøstøylen
Sandssætra
Hatledalssætra
Dyrstadstøylen
Hessvikstøylen
Ospenessætra
Dyrstadsætra
Hessviksætra

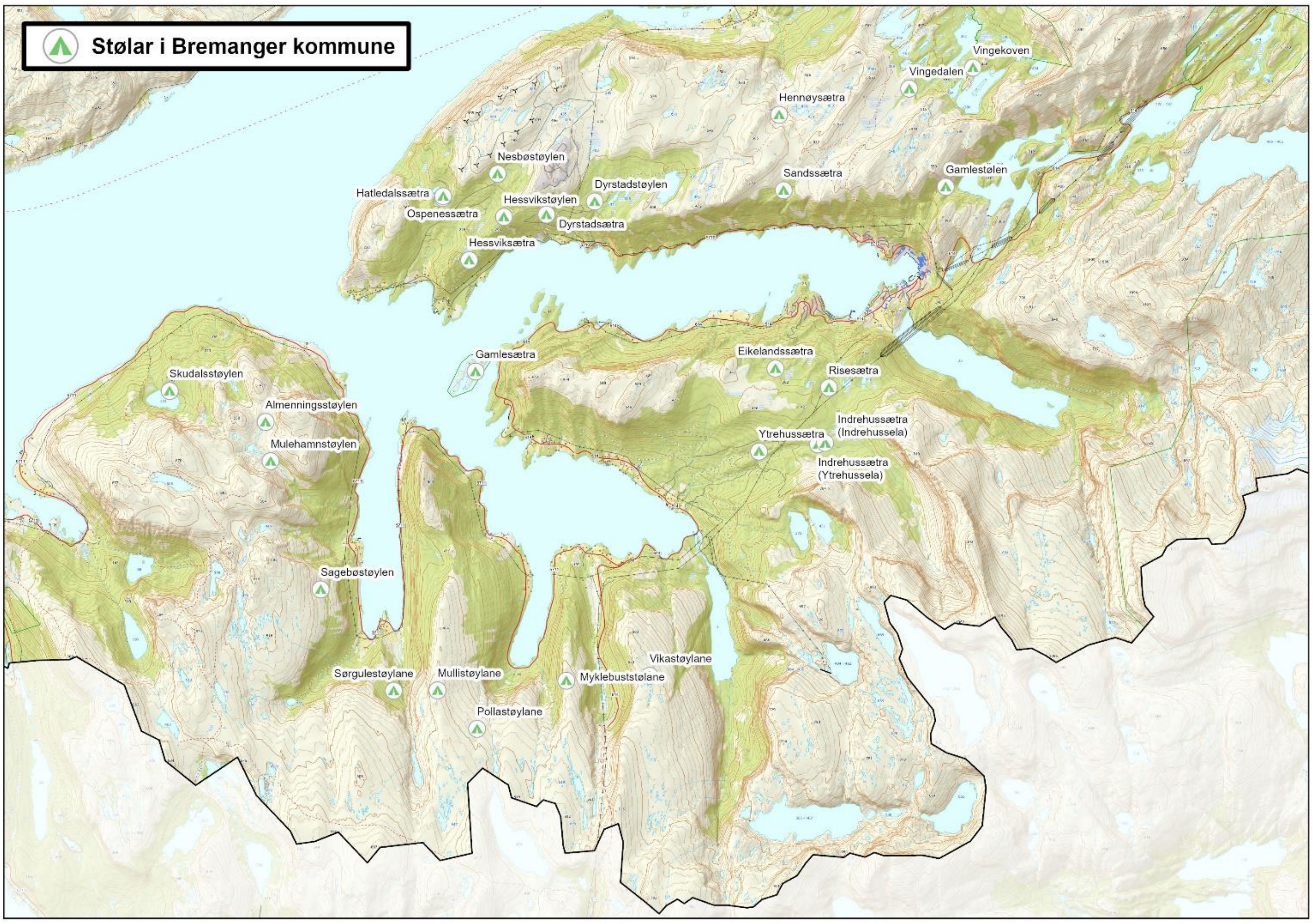

Stølar i Bremanger kommune
Vingekoven
Vingedalen
Hennøysætra
Nesbøstøylen
Sandssætra
Gamlestølen
Hatledalssætra
Dyrstadstøylen
Hessvikstøylen
Ospenessætra
Dyrstadsætra
Hessviksætra
Gamlesætra
Eikelandssætra
Skudalsstøylen
Risesætra
Almenningsstøylen
Indrehussætra (Indrehussela)
Ytrehussætra
Mulehamnstøylen
Indrehussætra (Ytrehussela)
Sagebøstøylen
Vikastøylane
Sørgulestøylane
Mullistøylane
Myklebuststølane
Pollastøylane

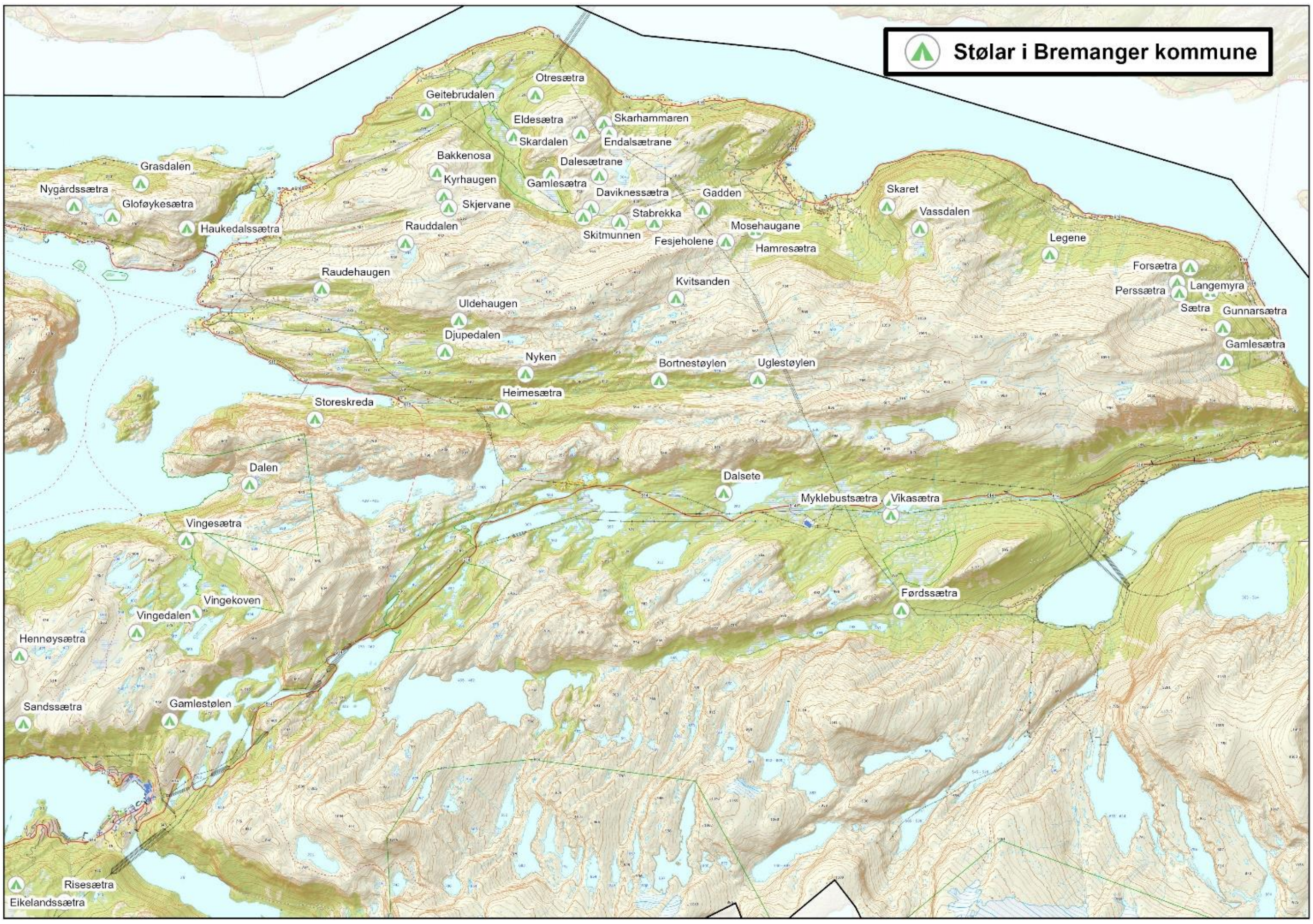

(Kart levert av Fylkesatlas, Vestland)

Registrering av tilstanden til setrar og støylar vil vere eit prioritert felt i framtida. Spesielle setermiljø vert vurdert å registrere som omsynssone i arealdelen til kommuneplanen.

5.4 Andre verdifulle kulturminne

Eigar:P=privat eigar/sameige, BK= Bremanger kommune, A= andre

Type: KM= kulturminne, KMIL= kulturmiljø, MKM= materielle kulturm., IMKM= immaterielle kulturm.

Stad	Type	Eigar	Merknad/verneverdi
Botnane, frå Sørbotten og nordover			
Øvrebotten	Diktarsti med dikt av Jan-Magnus Bruheim (1914-88) IM	Botnane og Årebrot grendalag	Budde i Botnane frå 1978-85. Formidling av dikta til kunstnaren med ord i landskap. Diktarstien er lett å gå og ein finn kart og info saman med dikta.

 Foto: Magni Øvrebotten	Fundament etter første telefonlinje i Sogn og Fjordane frå 1905 (mellom Florø og Måløy) Ligg langs vegen nord for Botnane.		
Nøre stranda	Hellebrot		Heller frå dette steinbrotet meiner ein er brukt som gravminne på Grotle mellomaldergravstad
 Foto: magni øvrebotten	Botnane gravstad. Historia til bygda tilbake til 1899. Grendalaget har søkt om bevaring etter Gravfestelova p.18 (kulturhistorisk verdi)	Soknerådet	Bilde viser gravsteinen etter ein av tre som drukna i 1934, på veg til gravferd. Dei to kvinnene som drukna etterlet seg til saman 18 barn. «Herrens vegar er underlege» står det på steinen.
Stølshammaren Nøre dalen Foto: magni øvrebotten	Krigsminne og motstandsrørsle		Restar etter hytte brukt under krigen til å skjule motstandsfolk, m.a. knytt til kompani Linge. Murane, dørklinka og omnen står att. Hyste 6-7 mann. Heng saman med Roska i Flora.
Nøre elva	steingard		Planlagd restaurert
Midtgulen			
Midtgulen kyrkjegard Foto:svenn petter kjerpeset	Almtreet	BK	Treet blei henta på Husefjellet og planta av Elias Knutson Ytrehus f.1865.

Midtgulen kyrkjegard	Bautastein av Erling Julin Olsen f.1917 i Svelgen	BK	Minnesmerke etter avdød flygar. Avduka i 1946 av STIF.
Ytrehus	Sekskeiping. Original sunnfjordbåt bygd i furu av Knut Ytrehus i 1860. 9,10m lang og 2,30m brei	Original eigd av Narve Botn	Originalen er kopiert av «Stokk og Stein», namna «Knut», og brukt til kulturformidling. Kopiert i 1995 av Vikingskipsmuseet i Roskilde, Danmark
Nordgulen			
Svelgen 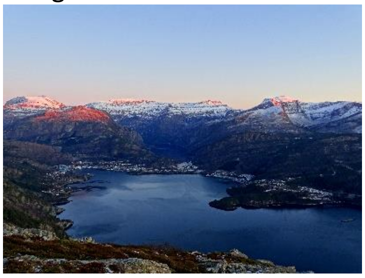 Foto: svenn petter kjerpeset	Industrihistorie: Delar av prosjektet «Reiseliv i industriens vugge» er gjennomført.		Lokalt prosjekt i Svelgen 2013. Mål om å reindyrke industristads-identitet og å opprette eit visningssenter. Inkludert kraftutbygginga
Verket	Kraftstasjonen bygd i 1921. Aggregatet starta i 1921	Verket	Må inkluderast i industriminneprosjek t
Svelgen	Bevaringsverdige bustader,- funksjonærbustader på Villabakken, og arbeiderbustader i sentrum og Breivika	P	Lokal industrihistorie knytt til bustader og bustadsutvikling
Villabakken	Tennisbane	Verket	Tilhøyrande funksjonærbustadar på Villabakken.
Svelgen	Natursteinmurar i sentrum og på Villabakken Laga av ein rallar….		Namn?
Riseelva	Bru		Viktig for vegen mellom sentrum og Villabakken
Langeneset	Naustrekke	P	Bygd av arbeidarar på verket av restmaterialer frå arbeidsplassen
Svelgen	«Realen» Svelgen skule frå 1922	Stifting	Nedlagt skule. Nytta til ulike kulturformål
Svelgen	«Risebu/Sørdalshytta» Hytte bygd ca. 1930. Brukt av motstandsrøyrsla under 2.verdskrigen		Diverse foto + historiene (Asbjørn Indrehus)

Knekkevassshytta	Bygd i 1917		Blei laga taubane dit (Skåtun viktig kjelde)
Moldahytta	Skihytte	STIF	Nytta under krigen av norske vakter
Nesbø Løypedalen	Steingardar		Veldig høge (2 meter)
Nesbø Ospeneset	Kanonstillingar		Tyske kanonstillingar mot Frøysjølen Vurderast som omsynssone i arealdelen til kommuneplanen
Ålfoten			
Yksneelvane og Åskåravassdraget	Industrihistorie Kraftutbygging		Utbygging av Yksneelvane i 1954 og Åskåra i 1971 og -73
Røst	Funksjonærbustader og administrasjonbygg Ca.1920		Minner etter Ålfoten interkommunale kraftselskap; industribygginga som gjekk gale (Ålfotsaka) Ønske om omsynssone
Ved Ålfoten kyrkje	Krigsminne; Bautastein over Rasmus Nyvoll falt under 2.verdskrig		
Ved Ålfoten kyrkje	Bautastein over falne frå Ålfoten i krigen 1808 – 1814. 4,5 m høg		Reist av Ålfoten ungdomslag 1914
Ålfoten gravstad	Gravminne 1951 John Lee frå England sin gravstein.		Han omkom under krigen og urna blei satt ned ved Ålfoten kyrkje. Kyrkja fekk lysekrune i gåve frå foreldra
Isane	Båtbyggeri 1950-85		Intakt båtbyggeri med maskiner og utstyr
Askevikja	Hustufter etter losji, handelstad og skjenkestad.	Immaterielt kulturminne	Historia frå 1751 om Abelone Kristine Limrud som dreiv losji, handel og skjenkestad. Ho blei slått ihel av naboen på grunn av krangel om nokre eple.
Myklebust, Sigdestad og Førde	Jektevaular		Vinteropplag for jektene, slipp/verkstad

Førde	«Førspynten» Brudepynt	P	Brudepynt,- krune og bringeduk frå Førde
Davik			
 Foto: kjell aga ulvestad	Furulunden 11 tre (apostlar) i ring. Blei etablert av diktarpresten for om lag 200 år sidan. Til minne om Jesu apostlar unnteke Judas. Bautasteinen i midten, over Frimann, vart reist i 1936		Claus Frimann. Diktarprest (1746-1829)
	Viser etter tekstar av Claus Frimann	IM	Cd v/Elin Grytten
Borgstova Foto: kjell aga ulvestad Prestegardslåven Foto: kjell aga ulvestad	Borgstova og prestegardslåven	Bremanger kommune	Ønske om å bruke låven til kulturformidling. Viktig å sjå Borgstova og låven som ein heilskap. Borgstova er vist med omsynssone i kommunedelplanen for Davik.
Skaret, mellom ytre og indre Aksla 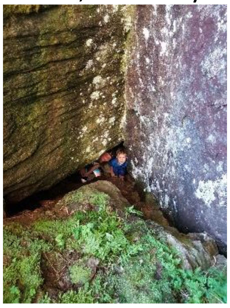 Foto:ukjent	«Vikinghola»		Funn av spyd utanfor hole i berget (Per Fett 1957)
Indre-Davik	Svartekari, eit nes namna etter ho som blei brent på bålet her. (Omtale i «Jul i Nordfjord 1987»)	IM	Stad for heksebrenning. Vist på kart frå 1596.

Kolset og Rugsund			
Rugsundøy Foto: reidun øvrebotten	Tongane fort. Tysk fort frå 2. verdskrig Var i aktivitet under «Måløyraidet» 27.desember1941	P Tongane kulturlag	1940: Tysk kystfort på vestspissen av Rugsundøy bygd som del av «Festung Norwegen» Kanonane skulle nå mål på Vågsfjorden og sperre innseglinga til Måløy og Nordfjorden. Fortet hadde mellom anna kanoner, lyskastarar, kaianlegg og eige badehus. Gjekk over til norsk kystartelleri etter krigen og blei nedlagt i 1950. Er i dag skilta og tilgjengelig for alle. Vurderast som omsynssone i arealdelen til kommuneplanen
Rugsund Sørsida	Fløtrebua, intakt landhandel		Inngå i omsynssone?
Frøysjøen			
Hornelen/Smalsarhorn 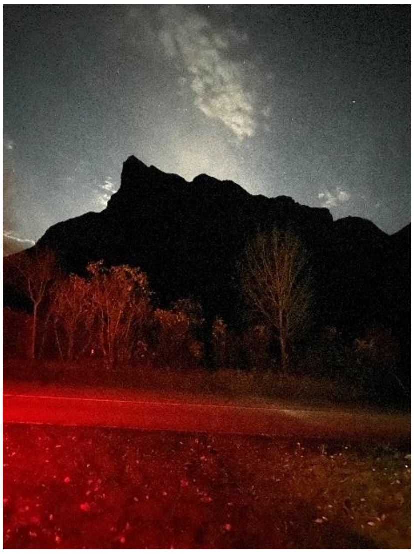 Foto: reidun øvrebotten	IM Sjøklippe 860 meter rett opp frå havet. Er den høgste i Europa.		Sagn, historier og diktning om sjøklippa: -Olav Tryggvason klatra opp fjellveggen og festa skjoldet sitt til fjellveggen. - Då Marøyna blei skilt frå Bremangerøya av Heilag Olav - Heksene dansar på jonsok- og julenatt og held fest med Fanden sjølv! - Dikt av presten Claus Frimann - Dikt av Jacob Sande - Kristian Bing klatrar fjellet i 1910 saman med Anders Hunskår
Berle			
Gotraneset	Tunellar og kanonstilling etter tysk okkupasjon under 2.verdenskrig	P	Kart og historikk Vurderast som omsynssone i

			arealdelen til kommuneplanen
Hauge lille og Gotraneset	BerleKåre og etterkomarane sin historie. Mellom anna skalden Egil Skallagrimson på Island	IM	Snorre Sturlason Egil Skallagrimsons saga
Bremangerlandet			
Svarstad Dalen	Steingardane	P	Spesielt fine steingarder og teine som leiar krøttera
Grotle Foto: inger igland kvamme	Husa på Grotle; flytta frå klyngetun til sjølveigarbruk med dei opprinnelige namna	IM/M	Historier, kart, namn: Noistova, Oppistova, Lisje Oppistova, Storstova, (miniatyrhus)
Grotle	Krigsminne: Shetlandsgjengen og Bård Grotle	IM	Mottok krigskorset for sin innsats under 2.verdskrig,- Norges høgaste krigsdekorasjon pm
Grotle	Olav Grotle si dagbok frå Shetlandsgjengen	IM	Krigsminne/historie (Anny Rognhaldsen?)
Vetvika	Gamalt frå Vetvika. Forteljing av Klara Ingeborg Vetvik	IM	Manuskript
Vetvika	Telefonstolpane til Vetvika. Linja blei brukt til sti frå Svarstad til Vetvika blant anna av lærarar som skulle dit.		Blei laga i 1930-31. Det var telefon i Heimvika. Telefon til Solheim blei vist med kvitt flagg. Var i bruk til 1951
Hauge og Grotle 	Holmen og Grolsberget Handel og gjestgiveri	IM	Historia og gamle foto. Frå 1600-talet (allkunne.no: Handel og gjestgiveri i Bremanger)
Klungreset, br.2	Murar etter kvernhus frå sist på 1800-talet. Satt istand og brukt ulovleg under 2. verdskrig.	IM	Krigsminne, historia (fjognedok.no)
Igland	Kvernhus 1800-talet		Tatt ned i 1903. Lagra på låven til Roger Igland

Veten	Historia om vetane si betydning	IM	Må få opp info i Vetehytta
«Minne om Maria» Foto: reidun øvrebotten	Kystkvinneutstilling	Kultur-huset Heimen IM	Formidling av historiene til 10 kvinner frå Bremanger og deira kår frå 1800-talet
«Rylandspynten» Aletta Ryland i brudepynten 1922	Brudekrune med pynt stilt ut i Kulturhuset Heimen	Kjærulf Ryland og A.Hauge	Utstilling m/info om brudekrune med pynt brukt i Bremanger frå 1800-talet. Samling av brudebilder m/kruna
«Heimen»	Dokumentarfilm/kortfilm	Kulturhuset Heimen IM	Om fråhaldsrøyrsla sin framvekst i Noreg generelt og i Bremanger spesielt.
Frøya			
Frøyalandet	Gamle naust med støer og vorrar. Rullesteinsfjærene.	P	Kulturlandskap
Frøyalandet	«For over 70 år sidan» Dorthe Frøyen fortel	IM	Intervju i Firda folkeblad 29.jan. 1937
Frøyalandet	Steingardane		Må registrerast
Fiskholmen	Fyrhistorie. «Gamle erindringer i 1871 - 1889» Om livet på Fiskholmen og Smørhamn fyrstasjon. Ei handskriven bok av dotter til fyrvoktaren.	M/IM	Tuftene etter Smørhamn Fyrstasjon på Fiskholmen (1871 til 1936)

   Foto: egil totland			
Kalvåg om omegn Foto:egil totland	Fortøyningspålar	A	1800-talet
Kalvåg og omegn 	Seglmerke/varder		1800-talet
Frøyalandet 	Gamlevegen (Råsa) på Frøyalandet (opp i fjellsida)	P	I bruk før 1867. Steinsett rås/geil
Frøyalandet 	Eldre gravfelt på sørsida av kyrkja		1865

Lisetfjellet 	Flona, tufter etter 2.verdenskrig	Liset felleseige	2.verdenskrig
Kalvåg 	Totland slippen museum	P	Produksjonsutstyr frå slutten av 1800 talet
Kalvåg Nigaren	Kalvåg kystlag Båtar: Nigaren 1928 Femkjeipen ca.150 år Slagkjeipen (frå Hauge) Sevald, ein færing	A	Kystkultur
Kalvåg 	Skytebana på Kvernhushaugen. I drift fram til 1957	Liset og steinset felleseige	Murane etter skyttergravene står endå.
Kalvåg	Tønnefabrikkar: Bortneskår tønnefabrikk, Kalvaag Tønde og Bliktønderfabrikk (Jørgen Gjerde) , Vamråk og Liset Tønnefabrikk IM	IM	Historia
Kalvåg 	Hovden Salteri på Kalvøya,- ei stor verksemd i sildebransjen på 1950-talet.	IM	Historia
Vågane	Den norske stats kvalstasjon i Vågane	IM	Historia 1917-1920

6.0 Kulturminne innan ulike tema

6.1 Fornminne

Fornminne er alle kulturminne frå steinalderen og fram til mellomalderen. Alle kulturminne frå før 1537 er omfatta av dette omgrepet. Året 1537 var eit viktig årstal på mange måtar. Dette året starta reformasjonen i Norge, og årstalet markerer dermed slutten på mellomalderen. Alle kulturminne som er frå før 1537 er automatisk freda og skal dermed ikkje øydeleggast eller skadast. Om eit slikt kulturminne dukkar opp treng ein ikkje noko eige fredingsvedtak, då kulturminnelova automatisk er gjeldande.

- Vingen helleristningsfelt
- Gravrøyser
- Restar etter busetnad
- Mellomaldergravstaden og restar av kyrkja på Grotle
- Herra Særkr si etablering av kyrkja på Grotle (immaterielt)
- Mellomaldergravstad i Rugsund og Ålfoten
- Bautasteinar
- Runesteinen på Vesle Hennøyna
- BerleKåre og etterkomarane (mellom anna oldebarnet Egil Skallagrimson) si historie og etablering på Island (Immaterielt)
- Kjøl frå skip funne i myr på Gotraneset i Berle (ca. År 700) («Skarsteinskipet»)

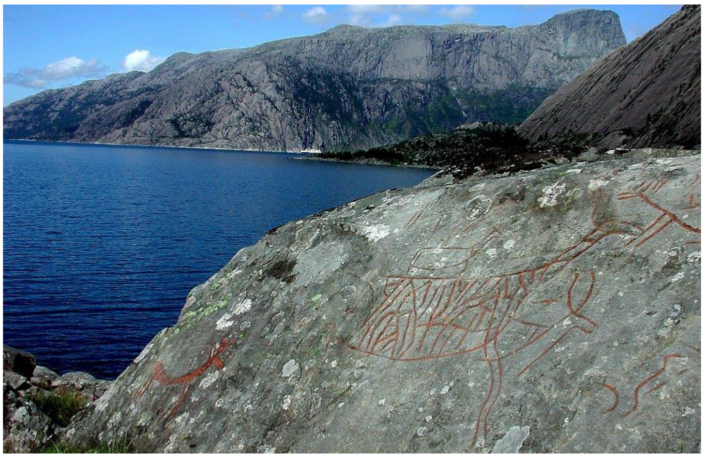

Vingen mot Hornelen Foto: hildegard strømmen nygård

6.2 Kystkultur

Kystkultur er eit samleomgrep og omfattar alle aktivitetar langs kysten. Arbeidsmåtar, foredling, produksjon og transport innan jordbruk, skogbruk, fiske og fangst var alle tilpassa livet ved sjøen. Samferdsle gjekk også sjøvegen.

<u>Kulturmiljø knytt til fiskeri, transport og handel:</u>

- Båtar: Haugefisk, Knuten, Nigarden mfl.

- Skyss- og fraktebåtar

- Sjøbuer i heile kommunen

- Handelsstader: Rugsund, Smørhamn, Holmen

- Sjømerke, fyr, fortøyningspålar

- Fisketradisjonar: Vamråkbua, Lisetbua, kvalstasjon i Vågane
- Fiskeforedling
- Tønneproduksjon
- Mattradisjonar: sild, makrell, krabbe, klippfisk, bøkehaud

<u>Kulturmiljø knytt til landbruk og skogsdrift:</u>

- Sagbruk
- Kverndrift
- Seterdrift
- Jordbruksreiskap og tradisjonar
- Tønneproduksjon
- Mattradisjonar
- Fangst og fangstreiskap
- Gamle vegar, bruer, steingardar

Immaterielle kulturminner:

- Fiskarkvinnene/kystkvinnene: Litteratur
- «Minne om Maria, ein hyllest til kystkvinna» + «Rylandspynten»
- Fråhaldsrøyrsla: Litteratur, kortfilmen «Heimen»

6.3 Sakrale kulturminne

Minne som er knytt til religiøse tradisjonar. Det er primært kyrkjer og gravplassar, men kan også vere sermonielle funn knytt til mellom anna Vingenfeltet. Kyrkjer bygd mellom 1650 og 1850 er såkalla «Listeførte Kyrkjer». Alle endringar/tiltak i eller ved desse skal behandlast av Riksantikvaren etter det såkalla «kyrkjerundskrivet». Ein ser på alle kyrkjer og gravstader som andre viktige kulturminne.

- Vingen som rituell stad, (9000- 3200 f.Kr)
- Grotle gravplass (Mellomalderen, ca.1300)
- Ålfoten kyrkje (1610)
- Rugsund kyrkje (1838)
- Frøya kyrkje (1865)
- Davik kyrkje (1886)
- Bremanger kyrkje (1914)
- Midtgulen kyrkje (1904)
- Svelgen kapell (l960)
- Berle kapell (1977)
- Hundskår gravkapell (1950)
- Gravstaden på Novelandet, i Vetvika (1923–45) , i Botnane, på Igland, i Rugsund

6.4 Industriminne

Minne frå utvikling av industrien og industrianlegg i kommunen

- Svelgen frå småbruk til industristad
- Smelteverk, dammar, kraftutbygging
- Kraftutbygging i Ålfoten

6.5 Krigsminne

Minne knytt til lokal deltaking i krig og krigsliknande tilstand, samt anlegg, enkeltminne og lause minne. Hovuddelen av desse anlegga er frå 2. verdskrig.

- Tongane fort

- Kanonstillingar på Gotraneset og Ospeneset

- Minnestøtter

- Skipsvrak

Historier, krigsminne:

- Shetlandsfarten

-Shtelandsgjengen m/Bård Grotle og fleire

- Motstandsrøyrsla i heile kommunen (litteratur, intervju mm)

-Tvangsflytting av bygdefolk under 2.verdskrig

6.6 Immatrielle kulturminne

Praksis, framstilling, uttrykk, kunnskap og ferdigheiter. Er knytt til det vi ikkje kan ta på ved eit kulturminne. Dette gjeld til dømes tru, tradisjonar, handverksteknikkar, segn og hendingar.

- Mattradisjonar
- Ord og uttrykk
- Stadnamn og tydingar
- Songar, tekstar knytt til kystkultur
- Tradisjonar rundt stølsdrift
- Overtru (huldre, hekser)
- Kulturhistoriske skrifter, bøker, intervju/opptak, filmar. - Utstillingar/visualisering av historier/diktarsti

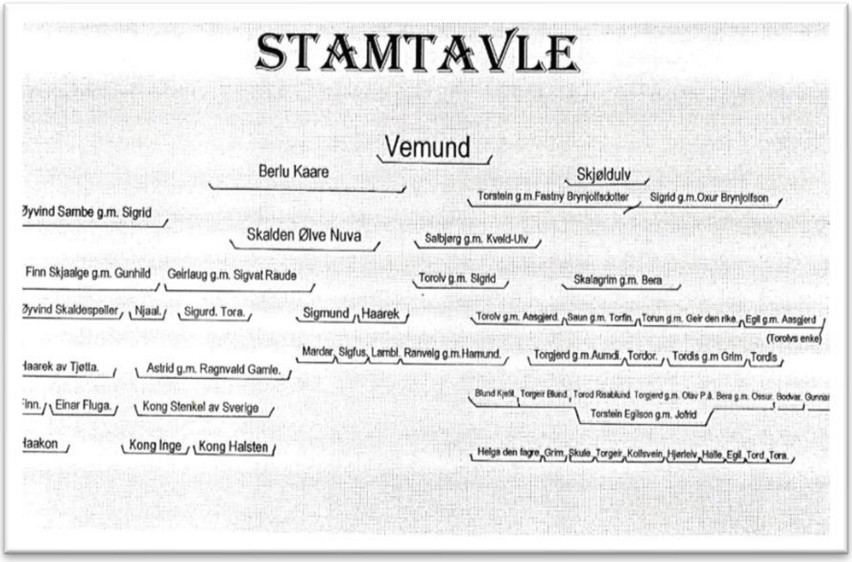

Stamtavla etter Berle Kaare

7.0. Forvaltning av kulturmiljø i Bremanger kommune

7.1 Mål og strategiar

7.1.1 Mål for forvaltninga av kulturmiljø i Bremanger kommune:

1. Redusere tapet av faste kulturmiljø til 0,5 % per år i samsvar med nasjonale mål.
2. Sikre eit representativt utval av verdifulle kulturmiljø i bygdene i Bremanger kommune

3. Gjere kulturmiljø til ein viktig ressurs for lokal samfunnsutvikling og omdømebygging.

7.1.2 Strategiar for Bremanger sitt arbeid med kulturmiljøvern:

1. Informasjon

- Lage ein lett tilgjengelig digital kunnskapsbase om kulturmiljø i Bremanger.
- Skilte alle aktuelle kulturmiljø med felles grafisk profil for Bremanger kommune.
- I samarbeid med Visit Nordfjord legge inn nødvendig informasjon om kulturmiljø i turistinfo-appen «Aispot»

2. Formidling

Å bruke kulturminne, kulturmiljø og -landskap, historier og segn som utgangspunkt for formidling på ulike måtar, i digitale kjelder, som opplevingar i landskap, frå scener, på lerret og liknande, er med på å levandegjere kulturen. Dette er vesentlig med tanke på undervisning og læring, bygging av lokal stoltheit og identitet, samt utvikling av turistattraksjonar og opplevingsturisme.

I Bremanger kommune har vi mange og unike kulturmijø som venter på å komme fram i lyset, og å bli brukt aktivt gjennom ny og spennande formidling. Bevaring gjennom aktiv bruk er viktig og kommunen vil søke å støtte slike tiltak.

3. Aktiv forvaltning som myndigheit:

1. Oppdatere kulturmiljøplan og anna planarbeid for kulturminnevern
2. Ivareta kulturmiljø i plan- og byggesaker.
4. Sjå kulturmiljøtiltak i samanheng med andre viktige samfunnsområder, blant anna brannsikring, folkehelse, friluftsliv, skule, reiseliv, landbruk, natur og klimatiltak
5. Gjere kulturminner, kulturmiljø og –landskap til eit viktig politisk felt i arbeidet med kommuneplanen sin samfunns- og arealdel
6. Ha oppdaterte handlingsplanar for prioriterte tiltak innan kulturmiljøområdet, og sjå desse i samanheng med annan verksemd i kommunen
7. Sikre ressursar, kompetanse og kapasitet for kulturmiljøforvaltninga (eigne stillingar eller i samarbeid med andre kommunar)
8. Følge opp tilsynsplikt

4. Aktiv forvaltning som eigar

Sikre god kvalitet på restaurering , vedlikehald og skjøtsel av verdifulle kulturmiljø som kommunen eig eller forvaltar.

5. Samarbeid og «hjelp til sjølvhjelp»

Kommunen skal samarbeide med private eigarar, frivillige, lag og organisasjonar, og med kulturmiljøstyresmaktene på regionalt og nasjonalt nivå i arbeid med kulturmiljøvern. Restaurering er ressurs- krevande. Kommunen skal primært bidra med rådgjeving og hjelp til å skaffe ekstern finansiering til restaurering/sikring. Det er eit ønske å også kunne yte tilskot til kulturmiljøvern.

7.2 Retningslinjer for forvaltning

- Generelle retningslinjer

Bremanger kommune legg til grunn at auka kunnskap, haldningar og motivasjon er avgjerande for å nå måla for forvaltning av kulturmiljø i kommunen. V*ern gjennom bruk* skal vere ein hovudstrategi . Verdifulle kulturmiljø omtala i handlingsplanen skal prioriterast for kommunen si satsing i åra framover.

- Forvaltningsrutiner

Ansvar for forvaltning etter PBL skal fylgje det til ei kvar tid gjeldande delegasjonsreglement. Det er rådmannen sitt ansvar å syte for rutinar som sikrar at omsynet til kultumiljøvernet blir ivareteke på ein god måte i all handsaming. Det er vesentleg at ein sikrar eit tverrfagleg samarbeid i forvaltninga.

- Retningslinjer for freda kulturminne

For freda kulturminne gjeld forbod mot å endre, skade, rive eller fjerne kulturminner utan løyve frå *kulturavdelinga i fylkeskommunen* (FK). Forbodet gjeld både eksteriør og interiør. Alle tiltak etter *Plan- og bygningslova (PBL*) skal vere godkjente av FK før Bremanger kommune kan gje løyve.

- Retningslinger for verna kulturminne

For verna kulturminne gjeld forbod mot å endra, skade, rive eller fjerne kulturminner utan løyve frå Bremanger kommune. Forbodet gjeld til vanleg berre eksteriør (fasade). Når det er grunn til å tru at tiltaket kan forringe kulturminneverdien, skal kommunen innhente uttale frå FK før løyve til tiltak kan gjevast.

- Retningslinjer for kulturminne med byggeår før 1850

For bygningar med byggeår før 1850 skal kommunen innhente uttale frå Fylkeskommunen før løyve til tiltak kan gjevast.

- Registrering i Askeladden

Kulturminne som høyrer under kap.5. skal registrerast i Askeladden (RA sin database) Dette er kommunen sitt ansvar.

8. Handlingsplanen er vedlagt som eit eige dokument.

9.0 Støtteordningar

For eigarar av kulturminne er det fleire mogelege støtteordningar som kan nyttast i arbeid med sikring og restaurering.

- Støtte til miljøtiltak i landbruket «Spesielle miljøtiltak i landbruket» (SMIL)
- Norsk kulturminnefond
- Fylkeskommunen
- Riksantikvaren
- Norsk kulturarv
- Stiftelsen UNI
- Private legat og fond (www.legatsiden.no)
- Den norske Stats Husbank
- Tilskuddsportalen

10.0 KJELDER:

BØKER OG PUBLIKSJONAR:

Bremanger Fiskarkvinnelag, 2015, Fiskarkona

Endal, Hans Eirik, 1981, Gamalt frå Davik,Bremanger sogenemnd

Frøyen, Per Olav og Ripe, Bjarne, 2018, Svelgen, hundre år i bilder 1917 - 2017

Hauge, Edvard, 1966, Bremanger herrad 1866-1966, Bremanger sogenemnd

Igland, Amanda med fleire, 1981, Utmed Havet, kystkvinners liv og virke 1920 – 1940
Arbeidernes opplysningsfond, Tiden norsk forlag

Joleik, Albert, 1959, Sunnfjordsoga band I og II, Sunnfjord sogenemnd

Joleik, Albert, 1969, Bremanger bygdebok 1, fram til 1801, Bremanger sogenemnd

Kulturavdelinga Sogn og Fjordane, 1978, Bergbileta i Vingen, Brosjyre

Kyrkjebøkene, digitalarkivet.no

Lothe, Magni, 1995, Svelgen, frå gardssamfunn til industristad, Bemanger kommune

Lødøen, Trond Klungseth og Mandt, Gro, 2012, Vingen, et naturens kollosalmuseum for helleristninger, Akademika forlag, Trondheim

Nesbø, Sverre 1978, Industriutviklinga i Svelgen, Elkem-Spikerverket A/S, Bremanger smelteverk

Nesbø, Sverre med fleire, 1981, Gamalt frå Bremanger, Bremanger sogelag

Per Fett 1960, Førhistoriske minne i Fjordane, Davik prestegjeld, Universitetsmuseet i Bergen

Per Fett 1960, Førhistoriske minne i Fjordane, Bremanger prestegjeld, Universitetsmuseet i Bergen

Svihus, Årstein, Bremanger bygdebok, Gards- og ættesoga band 1 – 4, Selja forlag, Førde

Totland, Ove Johan, 1995, Det tradisjonsrike fiskeværet Kalvåg, på gudinneøya Frøya,
Kalvåg bygdelag

Tvinnerheim, Jon, 2016, Nordfjordboka, kulturhistorisk vegvisar, Nordfjord Sogelag, Selja forlag

Tvinnerheim, Jon, 1997, Seterdrift i Nordfjord, Møreforsking i Volda

Aaland, Jacob, 1939, Nordfjord frå gamle dager til no. Band 4. Davik

Aaraas, Djupedal m.fl. 2000, På kyrkjeferd i Sogn og Fjordane, band I, Nordfjord og Sunnfjord
Selja forlag, Førde

RAPPORTAR:

Bremanger kommune, kulturetaten 2006, Forvaltnings- og utviklingsplan for Struen

Helle, Turid, 1990, Kulturlandskap og kulturmarkstypar i Bremanger kommune
Sogn og fjordane distriktshøgskule, Volda

Leivestad, Valborg, 1998, Grotle gamle gravplass, Bremanger kommune, kulturkontoret

Norrøn saga, Egil Skallagrimson, oversatt av Hallvard Lie, H. Aschehoug &Co., Oslo 1951, 1970, 1989

Nybø, Kolbjørn Nesje, 2000, Estetisk plan for Kalvåg, Bremanger kommune

Trædal, Vidar, 2006, Grotle gamle gravplass, Bremanger kommune, kulturkontoret

Tyssen, Asbjørn 1993, Plan for vern av kulturminne i Bremanger kommune
Fylkeskultursjefen i Sogn og Fjordane

DIGITALE KJELDER:

Bohylla.no. Gjev leseleg tilgang på alle bøker fram til 2000 som ikkje er lenger er opphavleg rettsleg sikra. Utskrift kan tingast på Nasjonalbiblioteket .https://www.norge.no/nb/tjeneste/bokhyllano

Fjognedok.no. Samling av artiklar frå Bremanger. http://www.sf.fylkesbibl.no/cgi-bin/websok-fjognedok

Fylkesarkivet.no Tek vare på og formidlar arkiv- og kjeldemateriale frå Sogn og Fjordane. Også samlingar innan privatarkiv, musikk, foto og stadnamn. https://www.fylkesarkivet.no/

Kyrkjebøkene. Kyrkjeboekene.no

Universitetsmuseet i Bergen. Arkeologiske funn. http://www.unimus.no/arkeologi/forskning/index.php

Virituelle vingen, http://www.virtuellevingen.no

DIVERSE:

(Vil bli lagt inn på nettsida Kulturminner i Bremanger)

- BerleKåre si slektstavle og sagaen om Egil Skallagrimson

- Runesteinen på Lisje Hennøya (Registrering og tolkning av Magnus Olssen)

-Stadnamn i Bremanger, registrering, opphav og forklaring, Fylkesarkivet, Vestland

- Registrering av hus i Kalvåg 1850-1900 (Egil Totland 2018)

- Skjema for vurdering av verneverdi til kulturminne (Tyssen 1993)

- Torskefiske i Bremanger 1920, YouTube film, redigert Eldar Voldsund

VEDLEGG

SKJEMA FOR EVALUERING AV VERNEVERDI

EVALUERING AV VERNEVERDI OBJEKT/HUS: BR.BR: DATO:

DELVERDI/GR.KRITERIER	ALDER	AUTENT	MILJØ	SJELDANHEIT	VERDI
Bygningshistorie					
Næringshistorie					
Sosialhistorie					
Person og hending					
Estetisk verdi					
Annan verdi					

Pedagogisk potensiale	
Brukspotensiale	
Verneverdi	

2= svært høg verdi

1= høg verdi

0= negativ verdi

Verneklasse A= Fredningsverdig etter Kulturminnelova (ein eller fleire delverdiar på høgaste nivå. Alder og autensitet kan vere avgjerande)

Verneklasse B= Bevaringsverdig etter plan- og bygningslova (ein eller fleire delverdiar har høg verdi

Verneklasse C= ingen spesiell verneverdi